

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНКЫ**

**2017-жылдын IV чейрегиндеги
акча-кредит саясаты жөнүндө отчет**

**Бишкек
2018-жылдын февраль айы**

Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет Улуттук банк тарабынан чейрек сайын жарыяланып турат. Коомчулукка Улуттук банктын инфляциянын негизги факторлорун иликтөөгө жана болжолдоого, тышкы чөйрөдө жана Кыргыз Республикасында экономикалык жагдайдын өнүгүүсүнө баа берүүлөргө негизденген акча-кредит саясаты жагында чечимдери жөнүндө маалымдоо отчеттун максаты болуп саналат.

Кыргыз Республикасында акча-кредит саясаты

Тиешелүү акча-кредит саясатын жүргүзүү аркылуу баа туруктуулугуна жетишүү жана колдоо **акча-кредит саясатынын максаты болуп саналат.**

Акча-кредит саясатынын негизги инструменти – Улуттук банктын эсептик чени. Жүргүзүлүп жаткан акча-кредит саясатынын натыйжалуулугун өркүндөтүү жана жогорулатуу максатында 2014-жылы Улуттук банк акча-кредит саясатын жаңы негизине – пайыздык чендерди таргетирлөө режимине өткөн. Кредиттик ресурстардын банктар аралык рыногун өнүктүрүүгө жана экономиканын реалдуу секторун колдоого багытталган, акча-кредит саясатынын пайыздык каналынын ишине таасирди күчөтүү мунун максаты болуп саналган.

Акча-кредит саясатынын сандык көрсөткүчү – инфляцияны орто мөөнөттүү мезгилде 5-7 пайыз чегинде кармап туруу. Акча-кредит саясатын иштеп чыгуу жана аны ишке ашыруу Акча-кредит саясатынын орто мөөнөткө каралган негизги багыттарынын алкагында жүзөгө ашырылат.

Улуттук банктын акча-кредит саясаты келечекке багытталган саясат болуп саналат, анткени акча-кредит саясаты жагында кабыл алынган чечимдердин өлкөнүн негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрүнө таасири белгилүү бир лаг менен өтөт. Акча-кредит саясаты Кыргыз Республикасында жана тышкы чөйрөдө экономикалык жагдайдын өнүгүсүнүн макулдашылган жана экономикалык жактан негиздүү болжолдоосунун натыйжасында алынган кыска мөөнөттүү жана орто мөөнөттүү мезгилдерге инфляция боюнча болжолдоолордун негизинде иштелип чыгат.

Коммуникациялык саясат Улуттук банктын акча-кредит саясатынын негизги инструменттеринин бири болуп саналат. Калайык калкка маалымдоо жана тийиштүү инфляциялык күтүүлөрдүн калыптанышына өбөлгө түзүү максатында Улуттук банк тарабынан үзгүлтүксүз негизде пресс-релиздер чыгарылып, акча-кредит саясат маселелери боюнча пресс-конференциялар өткөрүлүп турат. Улуттук банктын өлкөдөгү күндөлүк жана күтүлүп жаткан макроэкономикалык жагдай боюнча баа берүүсү Акча-кредит саясаты жөнүндө отчетто ар бир чейректин үчүнчү айынын башталышында жарыяланып турат. Улуттук банк Башкармасынын эсептик чен өлчөмү тууралуу маселелер боюнча отурумдарынын графиги банктын расмий интернет-сайтында жарыяланат.

2017-жылдын IV чейреги үчүн Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет Улуттук банк Башкармасынын 2018-жылдын 26-февралындагы № 2018-П-07/6-1-(ДКП) токтому менен жактырылган.

Мазмуну

1-глава. Тышкы чөйрө	5
1.1. ЕАЭБге мүчө өлкөлөрдүн жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү.....	5
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору	8
2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү	11
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногундагы суроо-талап жана сунуш.....	11
2.2. Тышкы сектор.....	14
3-глава. Акча-кредит саясаты	17
3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу.....	17
3.2. Финансы рыногунун инструменттери	20
3.3. Монетардык индикаторлор динамикасы.....	24
4-глава. Инфляция динамикасы	26
4.1. Керектөө баа индекси.....	26
4.2. Болжолдоону факт менен салыштыруу	27
5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо	28
5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө болжолдоолор	28
5.2. Орто мөөнөткө каралган болжолдоолор	30
1-тиркеме. Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр	34
2-тиркеме. Глоссарий	35
3-тиркеме. Кыскартуулардын тизмеси.....	37

Резюме (кыскача маалымат)

Кыргызстанда инфляция орточо деңгээлде болгон, 2017-жылдын жыйынтыгы боюнча керектөө баа индексинин өсүшү 2016-жылдын декабрь айына салыштырганда 2017-жылдын декабрында 3,7 пайызды (2016-жылы 0,5 пайыз) түзгөн. Инфляция динамикасына дүйнөлүк рыноктордо көпчүлүк азык-түлүк товарларына баанын салыштырмалуу туруктуу болушу жана керектөө суроо-талабынын солгундашы таасирин тийгизген. Баа динамикасынын басаңдашы, негизинен, жемиштерге жана кантка баанын олуттуу төмөндөшү, ошондой эле соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдөн сунуштун өсүшү менен шартталган.

Улуттук банктын баа берүүсү боюнча 2018-жылы инфляция орточо чекте сакталып турат жана олуттуу тышкы жана ички тобокелдиктердин жоктугунда акча – кредит саясатынын максаттуу көрсөткүчтөрүнөн ашпайт. Аба-ырайы шарттары ички өндүрүштө азык-түлүк товарларына баанын жогорулашына басым жасашы мүмкүн. Дүйнөлүк рыноктордогу жагдайдын ички бааларга жогорулатуучу жана төмөндөтүүчү таасирин тийгизүү тобокелдиги тең салмактуу абалда. Ички суроо-талаптын баа деңгээлине басымы орточо болушу ыктымал.

Өлкө экономикасында 2017-жылдын IV чейрегинде алгылыктуу өсүш арым сакталып турган. 2017-жыл ичинде ИДӨ өсүшү 4,5 пайызды түзгөн (2016-жылдын тиешелүү мезгилинде 3,8 пайызга өсүш байкалган). «Кумтөр» алтын кенин казып алуу ишканасын эске албаганда, ИДӨ 4,5 пайызга көбөйгөн.

Экономиканын негизги секторлорунда жалпысынан алгылыктуу өсүш арым белгиленген. Экономиканын өсүшүнө өнөр жай (2,1 п.п.), соода (1,1 п.п.) жана курулуш (0,6 п.п.) секторлору алгылыктуу салым кошушкан. Маалымат жана байланыш кызмат көрсөтүүлөрүнө суроо-талаптын азаюусу алардын сунушунун төмөндөөсүн шарттаган, бул, ИДӨгө (-0,7 п.п.) терс салым кошкон. Жалпысынан, экономикада алгылыктуу өсүш арымдын сакталып турушуна негизги соода өнөктөш өлкөлөрдө жагдайдын жакшыруусу, эмгек мигранттарынын акчалай которуу агымынын көбөйүүсү жана мамлекеттин экономиканы өнүктүрүүгө багытталган чаралары көбүрөөк таасирин тийгизүүдө.

Соода балансы 2017-жылдын IV чейрегинде экспорттун өсүш арымынан, импорттун өсүш арымынын артышы таасири астында түптөлгөн. Экспорт азык-түлүктөн башка жана инвестициялык товарлардын 8,9 пайызга өсүшү эсебинен көбөйгөн, импорттун 15,1 пайызга өсүшү мунай заттары сыяктуу эле, жана башка товарларды берүүнүн көбөйүшү менен шартталган. Жыйынтыгында, өлкөнүн соода балансынын тартыштыгы 556,6 млн АКШ доллары өлчөмүндө түптөлгөн. Тышкы соода жүгүртүү көлөмү¹ 13,0 пайызга көбөйүү менен 1,7 млрд АКШ долларын түзгөн.

Жыл жыйынтыгы боюнча мамлекеттик бюджет тартыштыгы ИДӨгө карата 3,3 пайыз (16,5 млрд сом) чегинде катталган, бул 2016-жылдагы көрсөткүчтөн (4,6 пайызга же 20,9 млрд сомго) төмөн. Бюджеттин чыңдалышына, негизинен, мамлекеттик бюджеттин операциялык иштен кирешелеринин өсүшү жана артыкчылык берилбеген чыгашалардын кыскарышы таасирин тийгизген.

Отчеттук жылдын IV чейрегинде ички валюта рыногундагы жагдай жалпысынан туруктуу сакталган. Депозиттер жана кредиттер рыногунда өсүш байкалган, ал эми кредит портфелдин өсүшү улуттук валютада өсүштүн эсебинен камсыздалган. Кароого алынып жаткан мезгилдин акырында депозиттик базанын көлөмү чейрек башынан 2,9 пайызга жогорулоо менен 121,6 млрд сомду түзгөн. Кредит портфелдин көлөмү чейрек башынан тартып 2,5 пайызга көбөйүү менен 108,3 млрд сомду түзгөн.

¹Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алганда, ФОВ бааларында маалыматтар.

1-глава. Тышкы чөйрө

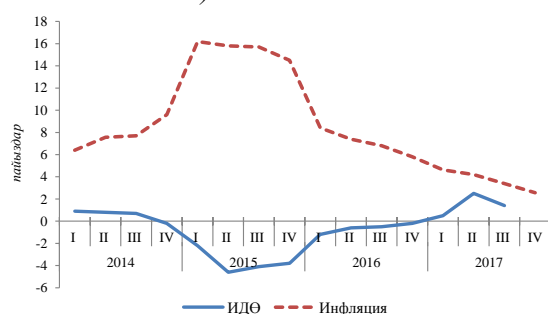
1.1. ЕАЭБге мүчө өлкөлөрдүн жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү

Кыргызстандын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүнүн экономикасында экономикалык жигердүүлүктүн калыбына келүү тенденциясы сакталып турат. Россия экономикасынын калыбына келүү тенденциясы уланууда, ал эми экинчи жарым жылдыкта ИДӨ өсүш арымынын бир аз басаңдашы байкалган. Казакстанда экономиканын өсүшү негизинен, чийки зат товарларына баанын өсүшү алкагында пайдалуу кендерди казып алуу жана экспорттоонун көбөйүшү менен колдоого алынган. Россия менен Казакстанда инфляция жыл жыйынтыгы боюнча максаттуу көрсөткүчтөрдөн ашкан эмес. Беларусь Республикасында экономиканын өсүшү тышкы шарттардын жакшыруусу алкагында калыптанган, өлкөдө инфляция деңгээлине ички валюта рыногундагы алгылыктуу жагдай таасирин тийгизген. Арменияда ыңгайлуу макроэкономикалык шарттардын алкагында өсүштүн алгылыктуу динамикасы сакталып турган, инфляция бара-бара өсүү менен максаттуу көрсөткүчкө жакындаган.

Россия

1.1.1-график. Россияда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(жылдык мааниде)

Булагы: Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлиги, «Блумберг» МА

Өтүп жаткан жылдын IV чейрегинде Россия экономикасынын өсүшү уланган. Ошону менен бирге, өнөр жай секторунда жигердүүлүктүн басаңдашы белгиленген, мында ОПЕК+ келишиминин алкагында мунай казып алуунун кыскарышы, ошондой эле аба-ырайынын жылуу болушунан улам, газга суроо-талаптын бир аз азаюусу аталган секторго ооздуктоочу таасирин тийгизген.

Отчеттук жылдын IV чейрегинде өнөр жай өндүрүшү 1,7 пайызга төмөндөгөн. Мында бүтүндөй 2017-жыл

ичинде бул сектордун өсүш арымы ((+)1,0 пайызга чейин) төмөндөгөн.

Росстаттын алдын ала баа берүүсү боюнча, ИДӨ өсүшү отчеттук жыл ичинде 1,5 пайызды түзгөн, ал эми маданият, спорт, эс алууларды жана көңүл ачууларды уюштуруу чөйрөсүндө (2016-жылдагы тиешелүү көрсөткүчкө салыштырганда +5,0 пайыз), ташуу жана сактоо чөйрөсүндө (+3,7 пайыз), маалымат жана байланыш тармагында (+3,6 пайыз), ошондой эле дүң жана чекене соодада (+3,1 пайыз) бир аз өсүш байкалган.

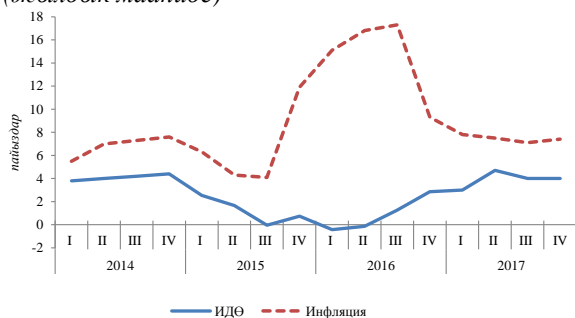
Иш берүүчүлөр катары үй чарбаларынын ишинде (-2,0 пайыз), курулушта жана саламаттыкты сактоодо (-0,2 пайыз) жана билим берүүдө (-0,1 пайыз) бир аз төмөндөө байкалган.

IV чейрек ичинде Россияда инфляция 2,6 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. Росстаттын маалыматтарына ылайык, өтүп жаткан чейрек ичинде азык-түлүк товарлары 2016-жылдагы ушундай эле көрсөткүчкө салыштырганда 1,2 пайызга, азык түлүктөн башка товарлар – 2,8 пайызга жана кызмат көрсөтүүлөр – 4,3 пайызга кымбаттаган.

Казакстан

1.1.2-график. Казакстанда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(жылдык мааниде)

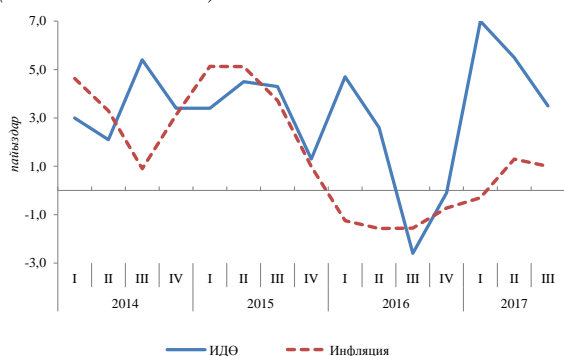
Булагы: Казакстан Республикасынын статистика боюнча агенттиги, Улуттук банктын эсептөөлөрү

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде инфляциянын 2016-жылдын тиешелүү чейрегине карата жылдык мааниси Казакстанда 2016-жылдын тиешелүү мезгилиндеги 9,5 пайызга салыштырганда 7,4 пайыз чегинде түптөлгөн. Жылдын IV чейрегинде инфляциянын басандашын, негизинен, айрым товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногунда баанын турукташуусу жана казак тенгесинин алмашуу курсунун өзгөрүлмөлүүлүгүнүн салыштырмалуу төмөн болушу шарттаган.

Армения

1.1.3-график Арменияда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(жылдык мааниде)

Булагы: Армениянын Улуттук статистика кызматы, «Блумберг» МА

жигердүүлүктүн жогорку көрсөткүчү 7,7 пайыз чегинде белгиленген. Жыл ичинде өнөр жай 12,6 пайызга өскөн, ал эми кызмат көрсөтүү жана соода секторлорунун өсүшү 14 пайызга жогорулаган.

Жалпысынан Армения экономикасынын өсүшү отчеттук жылы жогорку экспорттук көрсөткүчтөр (+25,2 пайыз), туруктуу тышкы суроо-талап жана акча которуулардын калыбына келиши (+6,8 пайыз), жеке секторго кредиттердин өсүшү, ошондой эле акча-кредит саясатынын колдоосу менен колдоого алынган.

Өлкөдө керектөө баа индекси жылдын декабрь айында жылдык мааниде 2,6 пайызга, анын ичинде азык-түлүк товарлары (алкогол ичимдиктерин жана тамекини кошо алганда) – 5,3 пайызга, азык-түлүктөн башка товарлар – 1,7 пайызга өскөн, ал эми тарифтерге жана кызмат көрсөтүүлөргө – 0,5 пайызга төмөндөгөн.

Жылдын IV чейрегинде Казакстан экономикасынын өсүшү, негизинен, мунайга дүйнөлүк баанын олуттуу өсүшү, мамлекеттик программалардын ишке ашырылышы шартында чийки зат товарларын өндүрүүнүн жана экспорттоонун артышы менен шартталган. Ошентип, 2017-жылы Казакстан экономикасынын өсүшү 4,0 пайызды¹ түзгөн. Секторлорго бөлүштүрүүдө өнөр жайда (7,1 пайызга), транспортто (4,8 пайызга), байланышта (3,3 пайызга) жана соодада (3,2 пайызга) көбүрөөк өсүш байкалган.

2017-жылдын IV чейрегинде экономиканын калыбына келүү тенденциясы сакталып турган.

Армениянын Улуттук статистика кызматынын маалыматтары боюнча ИДӨ өсүшү III чейректе 3,5 пайызды түзгөн.

Армения Республикасынын Борбордук банкы белгилеп өткөндөй, кароого алынып жаткан мезгил ичинде монетардык шарттар ички экономикалык жигердүүлүккө түрткү берүүчүлүк таасирин тийгизишет.

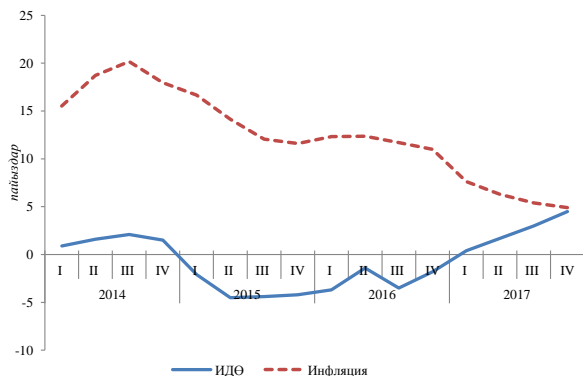
Армениянын Улуттук статистика кызматынын маалыматтары боюнча, 2017-жыл ичинде экономикалык

¹Казакстан Республикасынын Улуттук экономика министрлигинин алдын ала маалыматтары боюнча

Беларусия

1.1.4-график. Беларусияда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(жылдык мааниде)

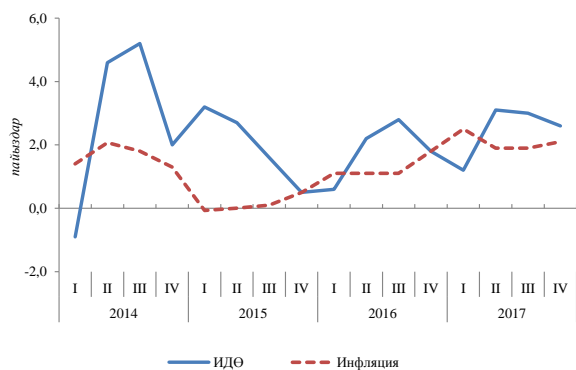
Булагы: Беларусь Республикасынын Улуттук статистика комитети

инфляциянын жылдык мааниси 2016-жылдагы 11,8 пайызга каршы 6,0 пайыз чегинде түптөлгөн. Инфляциянын басандашы ички валюта рыногунда алгылыктуу жагдайдын түптөлүшүнө жана администрациялык жөнгө салынууга тийиш болгон, баалардын жана тарифтердин интенсивдүүлүгүнүн төмөндөөсүнө байланыштуу болгон.

АКШ

1.1.5-график. АКШда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(жылдык мааниде)

Булагы: АКШ Соода министрлиги, АКШнын Эмгек министрлиги, «Блумберг» МА

болгон, бул, аналитиктердин пикири боюнча ички суроо-талап өндүрүштүк кубаттуулуктардын чектелишине дуушар болгондугун көрсөтүп турат.

КБИ өсүшү IV чейректе 2,1 пайыз деңгээлинде туруктуу болгон. АКШ ФРСнын инфляция боюнча артыкчылык берген индикатору болуп саналган, жеке керектөөгө чыгашалардын базалык индекси 1,5 пайыз деңгээлинде болгон, бул, жөнгө салуучунун эки пайыз деңгээлде белгилеген көрсөткүчүнөн байкалаарлык төмөн.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде чийки зат рынокторунда баанын өсүшү, россия экономикасынын калыбына келиши жана тышкы суроо-талаптын жакшыруусу алкагында Беларусия Республикасынын экономикасынын өсүш арымы тездеген.

Алсак, 2017-жылдын жыйынтыгы боюнча Беларусия ИДӨсүнүн өсүшү 2,4 пайызды¹ түзгөн. Экономиканын өсүшү өнөр жай (6,1 пайызга), айыл чарба (4,1 пайызга), транспорт (5,2 пайызга), дүң (3,1 пайызга) жана чекене соода (3,8 пайызга) секторлорунда өсүштөн улам жүргөн.

Отчеттук жыл ичинде өлкөдө

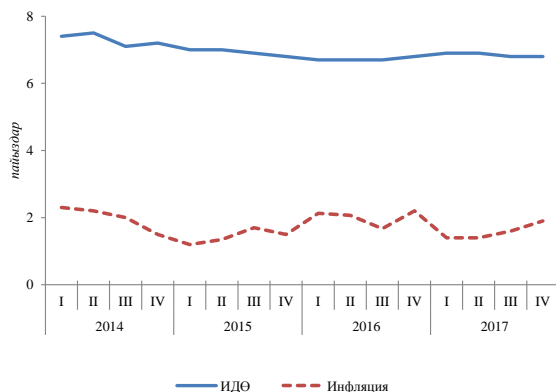
АКШда экономиканын өсүш арымы анчалык жогору болгон эмес. 2017-жылдын IV чейрегинде ИДӨ өсүшү (өткөн чейрекке салыштырмалуу жылдык арымды эсептөөдө) 2,6 пайызды түзгөн, мурдагы эки чейректе бул көрсөткүч 3,0 пайызга жакын деңгээлде түптөлгөн. Жалпысынан жыл бою жигердүүлүктүн өсүшү 2,3 пайыз чегинде катталган. Жылдын октябрь-декабрь айларында түпкү керектөөнүн, бизнес-инвестициялардын жана мамлекеттик чыгашалардын өсүшү ортодон жогору болгон. ИДӨ өсүш арымынын басандашы, негизинен, импорттун олуттуу өсүшүнө байланыштуу боюнча ички суроо-талап өндүрүштүк

¹Белстаттын алдын-ала маалыматтары боюнча

Кытай

1.1.6-график. Кытайдагы ИДӨ жана инфляция динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейректе)

Булагы: Кытай Эл Республикасынын Улуттук статистика бюросу, «Блумберг» МА

инфляция Кытайда 1,8 пайызды түзгөн, бул көрсөткүч август айынан бери ушул мааниге жакын арада турган. Жыл ичинде орточо жылдык инфляция 1,6 пайызды түзгөн, бул өкмөттүн үч пайызга жакын деңгээлде белгиленген, максаттуу көрсөткүчүнөн төмөн. Азык-түлүк товарларына баанын төмөн болушу инфляцияга негизги төмөндөтүүчү таасирди тийгизген.

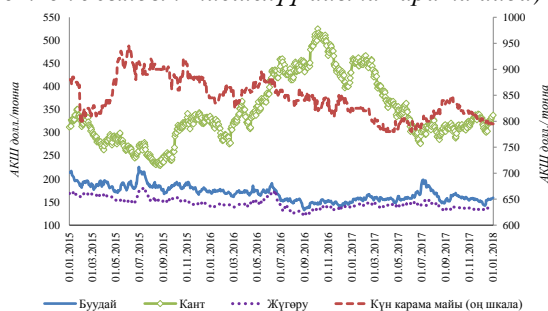
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору

Дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторунда жагдай салыштырмалуу туруктуу бойдон калган, бирок жыл ичинде ар багыттуу баа динамикасы катталган. Негизги азык-түлүк товарларына баа жалпысынан туруктуу болгон жана Кыргызстанда бааны жогорулатууга кысым жасаган эмес. Алтынга баа 2017-жылы өсүш тенденциясына ээ болсо, мунай рыногунда өзгөрүлмөлүүлүк төмөндөгөн жана өсүш тренд байкалган.

Азык-түлүк рыногу

1.2.1-график. Азык-түлүк товарларына баа динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата айда)

Дүйнөлүк рыноктордо азык-түлүк товарларына баа динамикасы 2017-жылдын IV чейрегинде туруктуу болгон.

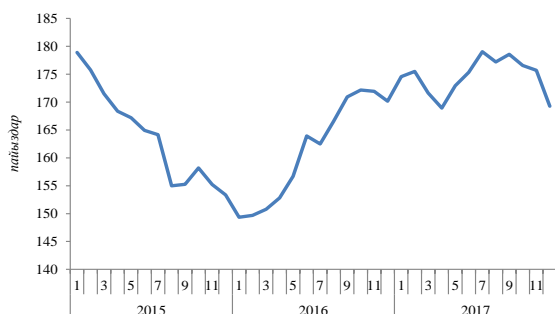
Дан эгиндери рыногунда баанын олуттуу таасирлери белгиленген эмес, мында суроо-талап менен сунуштун тең салмактуу катышын көрүүгө болот. Казакстанда дан эгиндеринин запастары жыл башына караганда жылдын акырында 9,1 пайызга, ал эми Россияда – 16,3 пайызга жогору болгон.

Кантка баа IV чейрек ичинде тар диапазондо өзгөрүп турган. Кант рыногуна өндүрүү деңгээли, бул өлкөдөн экспортту демилгелеген бразилия реалынын динамикасы, жана биоотун өндүрүү үчүн кант камышын пайдалануу көлөмүнө таасирин тийгизген, мунай зат рыногундагы жагдай сыяктуу факторлор таасирин тийгизген.

Байкоого алынып жаткан чейрек ичинде өсүмдүк майына карата баа сунуш жана болжолдоолорго жараша багытын өзгөрткөн. Мында отчеттук чейректин акырында өсүмдүк майына баа индекси чейректин башына караганда кыйла төмөн деңгээлде

түптөлгөн. Сунуштун жетиштүү болушунан улам, күн карама майына баа чейрек ичинде төмөндөгөн.

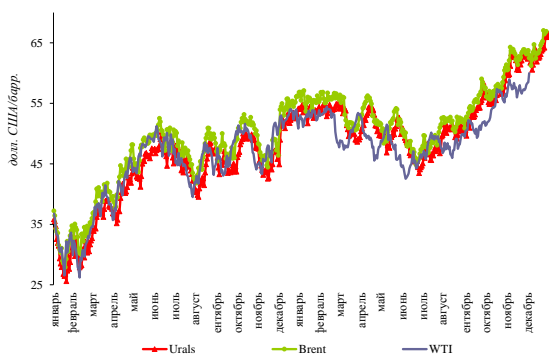
1.2.2-график.ФАО азык-түлүк баа индексинин динамикасы

менен түшүндүрүлөт. Ошону менен бирге кантка баа жыл ичинде төмөндөгөн.

Энергопродукциялар рыногу

1.2.3-график. Мунайга баа динамикасы (өткөн жылдын тиешелүү айына карата айда)

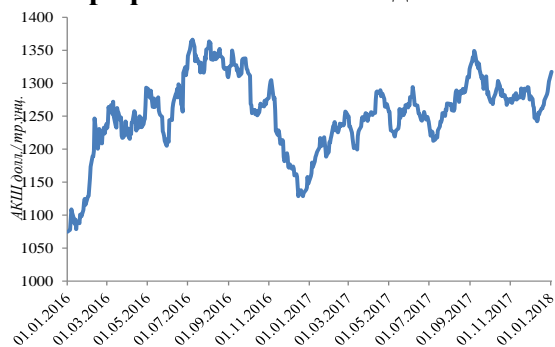
жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда баа 20,5 пайызга жогорулаган).

Жалпысынан 2017-жыл ичинде Brent маркасындагы мунайга баа 56,8 АКШ долларынан 66,9 АКШ долларына чейин 17,8 пайызга өскөн.

IV чейрек ичинде фундаменталдык сыяктуу эле, конъюнктуралык факторлор да баа түзүүгө таасирин тийгизген негизги факторлордон болушкан. Алсак, Кытайдан суроо-талаптын өсүшү жана мунай казып алууну кыскартуу боюнча ОПЕК+ келишиминин узартылышы, ошондой эле АКШда мунай запастарынын жана бургулоо жабдууларынын санынын азайгандыгы тууралуу маалымат жана Венесуэлада мунай өндүрүүнүн кыскарышы, Ирак Курдистанынан чийки заттардын экспортунун үзгүлтүккө учурашы, АКШнын Иранга каршы санкция киргизиши дүйнөлүк энергопродукциялар рыногунда баанын жогорулашын шартташкан.

Алтын рыногу

1.2.4-график. Алтынга баа динамикасы

Булагы: «Блумберг» МА

ФАО азык-түлүк баа индексинин орточо мааниси IV чейрек ичинде өткөн чейрекке караганда негизинен, сүт азыктарына баа индексинин төмөндөөсүнөн улам, 2,5 пайызга төмөн түптөлгөн. Башка топтордо баа индекстери салыштырмалуу туруктуу динамиканы көрсөтүп турушкан.

Жалпысынан, отчеттук жыл ичинде ФАО баа индекси 2016-жылга салыштырганда 8,1 пайызга өскөн, бул негизинен, бүтүндөй жыл ичинде эт жана сүт азыктарына баанын олуттуу өсүшү

2017-жылдын IV чейрегинде дүйнөдө экономикалык жана геосаясий өзгөрүүлөрдөн улам, мунайга карата дүйнөлүк баанын өсүшү байкалган. Мунайдын негизги сортторуна (Urals, Brent, WTI) баа баррель үчүн 49,3-67,0 АКШ доллар диапазонунда өзгөрүп турган. Brent маркасындагы мунайга орточо баа кароого алынып жаткан мезгил ичинде өткөн чейрекке салыштырганда 17,8 пайызга жогорулаган жана 61,4 АКШ долларын түзгөн (өткөн

Алтынга баа динамикасы отчеттук жылдын IV чейрегинде тар диапазондо өзгөрүп турган. Чейрек башында Түндүк Кореянын айланасында түптөлгөн курч геосаясий абалдын басаңдашынан жана кесепетин тийгизүүчү жагдайлардын жоктугунан улам, котировкалардын салыштырмалуу туруктуулугу байкалган. Ноябрь айынын акырынан тартып ФРС отурумунун

алдында алтынга баа төмөндөдү. Инвесторлор ФРС базалык чени жогорулап, эрежедегидей эле, АКШнын алтындын альтернативасы болуп саналган, баалуу кагаздарынын инвестициялык баалуулугунун өсүшүнө алып келет деп күтүштү. ФРС чени жогорулагандан кийин алтынга баа калыбына келе баштаган, буга АКШ долларынын нарксызданышы жана ФРСнын 2018-жылы ченди акырындап жогорулатуу пландарын тастыктоосу өбөлгө түзгөн.

Жалпысынан жыл ичинде дүйнөлүк экономиканын өсүш мүмкүнчүлүгү жакшырган, фондулук индекстер өскөн, бул инвесторлорго кыйла тобокелдүү салымдарды салууга түрткү берген. 2017-жылы алтынга орточо баа 2016-жылдагыга салыштырганда 0,7 пайызга жогору түптөлгөн.

2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү

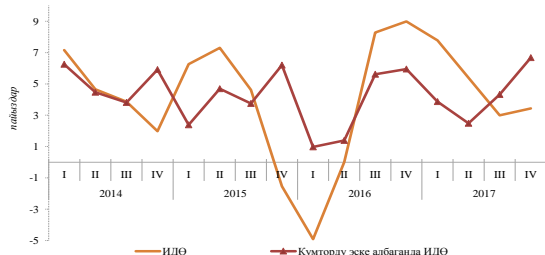
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногундагы суроо-талап жана сунуш

IV чейректе алгылыктуу өсүш арым сакталып турган. Экономиканын өсүшүнө соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикаларында жигердүүлүктүн калыбына келиши, республикага акча которуулар агымынын көбөйүүсү, бюджеттик чыгашалардын өсүшү өбөлгө түзгөн, бул ички жана тышкы суроо-талаптын калыбына келишине таасирин тийгизген.

Суроо-талап

2.1.1-график. ИДӨ динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, эсептөөлөр: Улуттук банк

(2016 -жылы— 3,7 пайызга өскөн) чегинде катталган.

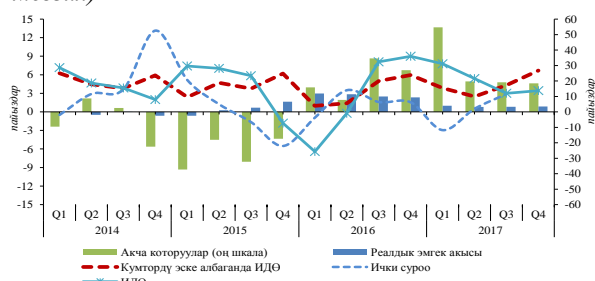
Экономиканын өсүшүнө өнөр жай (2,1 п.п.), соода (1,1 п.п) жана курулуш (0,6 п.п) секторлору алгылыктуу салым кошушкан, ал эми «маалымат жана байланыш» тармагынын салымы (-0,7 п.п.) терс болгон.

Жыл ичинде бир кызматкердин орточо айлык номиналдык эмгек акысы¹ 2016-жылдагы тиешелүү мезгилге салыштырганда 6,7 пайызга көбөйүү менен 15 391 сомду түзгөн. Кесиптик, илимий жана техникалык иш чөйрөсүндө (17,6 пайыз), мейманканалар жана тойканалар (16,7 пайыз), транспорт жана жүктөрдү сактоо (13,7 пайыз) жана иштеп чыгуу өндүрүшүндө (12,4 пайыз) эмгек акынын көбөйүүсү байкалган.

Жыл ичинде реалдуу эмгек акынын өсүшү 3,4 пайызды (2016 –жылы 8,9 пайызга өскөн) түзгөн.

2.1.2-график. Ички суроо-талап жана акча которуулар динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, эсептөөлөр: Улуттук банк

2017-жылдын IV чейрегинде өлкө экономикасынын оң өсүш арымы сакталып турган. Инфляциянын орточо төмөн арымы калктын реалдуу эмгек акысынын өсүшүнө түрткү берүүдө.

Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин алдын ала маалыматтары боюнча жыл ичинде ИДӨ өсүшү 4,5 пайызды (2016-жылы 3,8 пайызга өсүш байкалган) түзгөн. «Кумтөр» кен казып алуу ишканаларын эске албаганда, ИДӨ өсүшү 4,5 пайыз

2017-жылдын III чейрегин алдын ала жыйынтыктоо боюнча ички суроо-талаптын калыбына келиши (2016-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда +2,9 пайыз) белгиленген². Өсүш материалдык жүгүртүү каражаттар запасынын кыскарышы (-11,8 пайыз) жана негизги фондулардын дүң топтоосунун артышы (+5,2 пайыз) эсебинен түпкү керектөөнүн (+2,3 пайыз) жана дүң топтоонун (+5,0 пайыз) көбөйүүсүнө байланыштуу болгон. Ички суроо-талаптын көбөйүүсү да акча которууларынын алгылыктуу

¹Чакан ишканаларды эске албаганда

²Кыргыз Республикасынын УСКсынын маалыматтары. 2017-жылдын IV чейреги үчүн маалыматтардын жоктугунан улам, кыйла мурдагы мезгилдердеги маалыматтарга шилтеме келтирилген.

динамикасына байланыштуу (өтүп жаткан жылдын III жана IV чейректеринде өсүш арым, тиешелүүлүгүнө жараша 19,1 жана 18,5 пайызды түзгөн) болгон. Жалпысынан алганда, жыл башынан тартып жеке адамдардын которуу системалары аркылуу жүзөгө ашырылуучу акча которууларынын алгылыктуу динамикасы белгиленген: алдын ала маалыматтар боюнча доллар эквивалентинде таза агылып кирүү 2016-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 24,1 пайызга көбөйгөн.

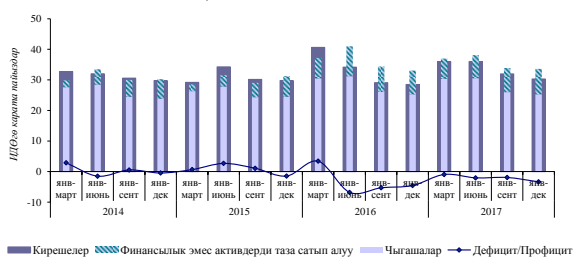
Мамлекеттик финансы сектору

Отчеттук жыл жыйынтыгы боюнча фискалдык консолидация белгиленген. Бюджет тартыштыгы 2016-жылдагы ИДӨгө карата 4,6 пайыздан ИДӨгө карата 3,3 пайызга чейин (16,5 млрд сомго) төмөндөгөн. Бюджет-салык саясаты мамлекеттик чыгашалардын социалдык багытын сактап турган.

Мамлекеттик бюджеттин баштапкы тартыштыгы (мамлекеттик карызды тейлөө боюнча пайыздык төлөөлөрдү эске албаганда) 10,6 млрд сомду же ИДӨгө карата 2,1 пайызды түзгөн.

2.1.3-график. Мамлекеттик бюджетти аткаруу

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтолмо)

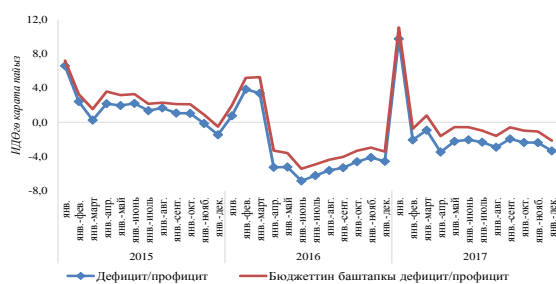
Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Улуттук банк

алардын үлүшүнүн көбөйүүсүнө, демек, салыктан башка кирешелердин үлүшүнүн төмөндөөсүнө алып келген.

Мамлекеттик бюджеттин операциялык ишке чыгашалары жыл жыйынтыгында 124,9 млрд сомду же ИДӨгө карата 25,3 пайызды түзүп, жылдык мааниде 7,7 пайызга же 9,0 млрд сомго көбөйгөн. Чыгашалардын өсүшүнө товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алуу жана пайдалануу, эмгек акы төлөө, ошондой эле субсидияларды жана социалдык жөлөк пулдарды төлөө боюнча чыгашалар көбүрөөк салым кошушкан. Функционалдык классификациялоо боюнча чыгашалар түзүмүндө да социалдык багыт сакталып калган: чыгашалардын өсүшүнө саламаттыкты сактоого, билим берүүгө жана социалдык коргоого чыгашалар көбүрөөк салым кошушкан.

2.1.4-график. Бюджеттин тартыштыгы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтолмо)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Улуттук банк

түзгөн. Кирешенин 5,3 млрд сомго кем түшүп калышы, негизинен, Мамлекеттик салык

Мамлекеттик бюджеттин операциялык иштен кирешелери 2016-жылдагы тиешелүү көрсөткүчкө салыштырганда 14,4 пайызга же 18,8 млрд сомго көбөйүү менен 149,4 млрд сомду же ИДӨгө карата 30,3 пайызды түзгөн. Операциялык иштен кирешелер түзүмүндө салыктык түшүүлөрдүн төмөндөөсү белгиленген, ошол эле учурда салыктар күндөлүк кирешелердин өсүшүнө чоң салым кошушкан. Расмий трансферттердин жана социалдык муктаждыктарга салымдын озгон арымда өсүшү кирешелердин жалпы суммасында салыктан башка кирешелердин үлүшүнүн төмөндөөсүнө алып келген.

Финансылык эмес активдерди сатып алуу боюнча операцияларга бюджеттик каражаттардын таза агылып чыгуусу 41,0 млрд сомду же ИДӨгө карата 8,3 пайызды түзгөн. Капиталдык чыгашалардын негизги үлүшү жолдорду оңдоого, имараттарды жана курулмаларды сатып алууга туура келет.

Отчеттук жылдын жыйынтыгы боюнча мамлекеттик бюджеттин киреше бөлүгүнүн аткарылышы (салык кирешелери + салыктан башка кирешелер + расмий трансферттер) 96,6 пайызды

кызматынын салык жыйноо планын аткарбай калышы, ошондой эле мамлекеттик инвестициялар программасы боюнча гранттардын толугу менен түшпөй калышы менен шартталган. Ошол эле учурда чыгаша бөлүгү көбүнчө, «товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алуу» статьясы боюнча сарптоолордун кыскарышы эсебинен 10,3 млрд сомго жеткире каржыланган эмес.

Инвестициялар

Негизги капиталга инвестицияларды өздөштүрүү деңгээли 2017-жылы өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырмалуу (салыштыруу баада) 6,2 пайызга көбөйгөн.

2.1.1-таблица. Каржылоо булактары боюнча негизги капиталга инвестициялар (млн сом, пайыздар)

	январь-декабрь			
	млн сом		үлгү пайыздар	
	2016-ж.	2017-ж.	2016-ж.	2017-ж.
Бардыгы	135 469,9	144 705,8	100,0	100,0
Ички инвестициялар	75 226,9	83 266,2	55,5	57,5
Республикалык бюджет (өлгөчө кырдаалга кеткен каражаттарды кошпо алганда)	10 797,1	8 055,2	7,9	5,6
Жергиликтүү бюджет	1 468,8	1 554,2	1,1	1,1
Ишканалар жана уюмдар каражаттары	30 734,0	36 932,3	22,7	25,5
Банктын кредити	828,7	2 930,4	0,6	2,0
Калктын каражаттары (КР резидентинин кайыр-садага каражаттарын кошпо алганда)	31 398,3	33 794,1	23,2	23,3
Тышкы инвестициялар	60 243,0	61 439,6	44,5	42,5
Чет өлкө кредити	41 261,5	42 119,4	30,5	29,1
Тике чет өлкө инвестициялары	13 292,7	13 070,9	9,8	9,1
Чет өлкө гранттары жана гуманитардык жардам	5 688,8	6 249,3	4,2	4,3

Булагы: КР УСК

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

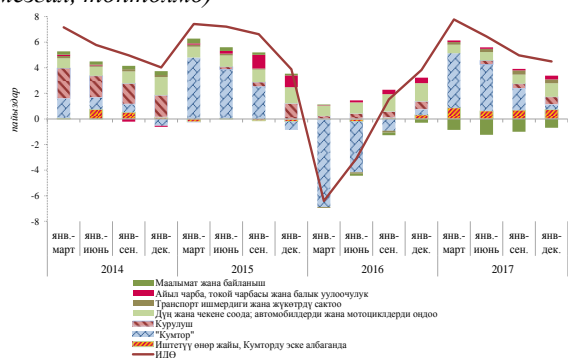
курууда, транспорттук иште жана жүктөрдү сактоодо төмөндөгөн.

2016-жылга салыштырганда ички булактардын эсебинен каржылануучу негизги капиталга инвестициялардын көлөмү 10,0 пайызга, анын ичинде банктардын кредиттеринин эсебинен 3,5 эсеге (көбүнчө каражаттар дүң-чекене соода объектилерин, мейманканаларды жана тойканаларды курууга жумшалган), ишканалардын жана уюмдардын каражат эсебинен – 19,5 пайызга, калктын каражат эсебинен – 7,0 пайызга, жергиликтүү бюджеттен – 5,3 пайызга өскөн, ал эми республикалык бюджеттин эсебинен каржылануучу инвестициялар 25,8 пайызга төмөндөгөн. Тышкы булактардын эсебинен каржылануучу инвестициялардын көлөмү 1,5 пайызга, анын ичинде чет өлкө гранттарынын жана гуманитардык жардамдын эсебинен – 9,3 пайызга, чет өлкө кредиттеринен – 1,6 пайызга өскөн, ал эми тике чет өлкө инвестицияларынын эсебинен каржылануучу инвестициялар 2,2 пайызга төмөндөгөн.

Сунуш

2.1.5-график. Негизги тармактардын ИДӨнүн өсүшүнө салымы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтомло)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, эсептөөлөр: Улуттук банк

кошулмасы жок минерал продукттарды (20,8 пайызга) өндүрүү жана негизги

Негизги капиталга инвестициялардын өсүшү пайдалуу кен казып алуу, иштеп чыгуу өндүрүшүнүн объектилерин курууда, электрэнергиясы, газ, буу жана тазаланган аба менен камсыз кылуу боюнча объектилерди, мейманканаларды жана тойканаларды курууда жана саламаттыкты сактоодо белгиленген.

Мында негизги капиталга инвестициялардын көлөмү билим берүү, суу менен камсыз кылуу, калдыктарды тазалоо жана иштеп чыгуу объектилерин

2017-жылы ИДӨ өсүшү маалымат жана байланыш секторлорун эске албаганда, экономиканын бардык секторлорунун оң салымы менен шартталган.

Байкоого алынып жаткан мезгил ичинде айыл чарбасынын 2,2 пайызга өсүшү мал чарбачылыгынын (+2,0 пайыз) жана өсүмдүк өстүрүүчүлүк (+2,5 пайыз) продукцияларын өндүрүү көлөмүнүн көбөйүшү менен шартталган.

Өнөр жай секторунда өндүрүштүн 11,8 пайызга өсүшү, негизинен металл кендерин казып алуу (3,8 эсе), тазаланган мунай заттарды (25,9 пайызга), металл (20,8 пайызга) өндүрүү жана негизги

металлдарды чыгаруу (3,7 пайызга), ошондой эле суусундукту, тамекилерди кошо алганда, тамак-аш азыктарын өндүрүү көлөмүнүн (12,3 пайызга) көбөйүшүнөн улам түптөлгөн.

Ушуну менен бирге электрондук жана оптикалык жабдууларды (65,5 пайызга), электр жабдууларын (12,3 пайызга), полиграфиялык иште жыгач жана кагаз буюмдарын чыгаруу (0,4 пайызга) көлөмү өткөн жылдагы деңгээлге салыштырмалуу азайышы байкалган.

Объекттерди электр энергиясы, газ, буу жана тазаланган аба менен камсыз кылуу көлөмү 2016-жылдын январь-декабрь айларынын деңгээлинен 10,1 пайызга ашкан, өндүрүш көлөмүнүн жогорулашы эң башкысы электрэнергиясынын чыгаруу көлөмүнүн (17,8 пайызга) өсүшү менен шартталган

Дүң жана чекене соода жүгүртүү, автоунааларды жана мотоциклдерди оңдоо ишинин көлөмү 2017-жыл ичинде чекене (5,9 пайызга) жана дүң (7,5 пайызга) соода көлөмүнүн артышынан улам 5,9 пайызга көбөйгөн.

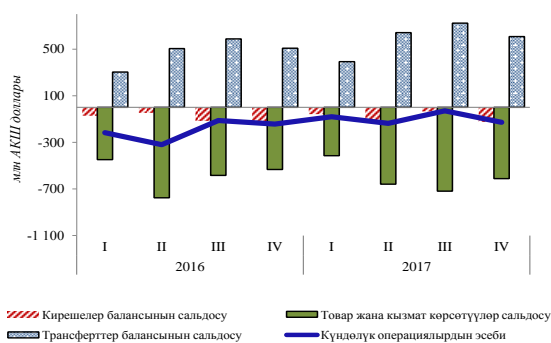
2017-жыл ичинде байланыш чөйрөсүндө төмөндөөнүн созулушу мобилдик байланыш кызмат көрсөтүүлөрүн сунуштоодон алынган кирешенин төмөндөшүнө байланыштуу 17,5 пайыз деңгээлине жеткен.

2.2. Тышкы сектор¹

2017-жылдын IV чейрегинде соода балансынын начарлашына карабастан, күндөлүк операциялар эсебинин тартыштыгы төмөндөгөн, буга күндөлүк трансферттердин таза агылып кирүү көлөмүнүн көбөйүшү өбөлгө түзгөн.

2.2.1-график. Күндөлүк операциялар эсеби

(млн АКШ долларында)

Эскертүү: Алдын ала жана болжолдуу маалыматтар боюнча алынган.

Болжолдуу жана алдын ала маалыматтар боюнча 2017-жылдын IV чейрегинде күндөлүк эсептердин тартыштыгы 10,2 пайызга төмөндөп, 128,2 млн АКШ долларын түзгөн (ИДӨгө² карата 5,2 пайыз).

Кыргыз Республикасынын соода балансынын тартыштыгы отчеттук мезгил ичинде 22,2 пайызга көбөйүп, 556,6 млн АКШ долларын түзгөн. Мындай тенденция отчеттук мезгил ичинде алтындын экспорттун төмөндөшү, ошондой эле импорттук берүүлөрдүн өсүшү менен шартталган.

Товарлар экспорту (ФОВ баасында) отчеттук мезгилде 8,9 пайызга көбөйүп, 556,1 млн АКШ долларын түзгөн. Алтынды эске албаганда, экспорттун динамикасына кийим-кечени жана ага тиешелүү буюмдарды, автоунаа тетиктерин, электр тогун, металл сыныктарын, тамеки, пахта ж.б. сунуштоо көлөмүнүн өсүшүнөн улам, экспорттун өсүшү негизги таасирин тийгизген. Отчеттук мезгил ичинде өткөн жылдын тиешелүү чейрегине караганда алтынды сунуштоо көлөмүнүн 6,4 пайызга төмөндөшү байкалган.

¹Алдын ала жана болжолдуу маалыматтар боюнча Улуттук банктын баа берүүлөрү камтылат. Салыштыруу мезгили – өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек.

²ИДӨгө карата катыш көрсөткүчтөрү акыркы төрт чейректи камтыган өзгөрүлмөлүү жылдык маалыматтардын негизинде эсептелинген.

2.2.1. Кыргыз Республикасынын соода балансы¹

(млн АКШ долларында)

	2014	2015	2016	2016	2017 *	Өзг-үү	Өзг-үү
				IV кв.	IV кв.	%	млн долл.
Соода тендеми	-2 807,5	-2 240,8	-2 136,5	-455,7	-556,6	22,2	-101,0
Экспорт (ФОБ)	2 482,7	1 619,0	1 607,9	510,8	556,1	8,9	45,3
Алтын	716,9	665,4	701,6	256,0	239,7	-6,4	-16,3
Импорт (ФОБ)	5 290,2	3 859,8	3 744,4	966,5	1 112,8	15,1	146,3
Мунайпродуктылар	1 041,8	830,0	467,4	137,6	177,4	28,9	39,7

* Алдын ала маалымат

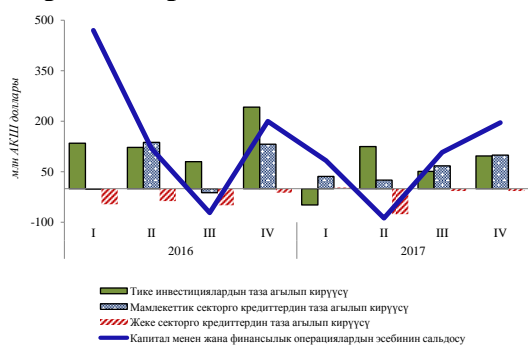
2017-жылдын IV чейрегинде товарлар импорту (ФОБ баасында) 15,1 пайызга көбөйүү менен 1 112,8 млн АКШ долларын түзгөн. Мындай тенденция алынып келинген мунай зат көлөмүнүн өсүшү сыяктуу эле, ички суроо-талаптын калыбына келиши алкагында башка товарлардын импортунун өсүшү менен келип чыккан. Мындан тышкары, отчеттук чейректе кездеме, электр линиялык телефон же телеграф аппараттары, бут кийим, эфир майлары, дары-дармектер сыяктуу товарлардын импорттук түшүүлөрүнүн көбөйүшү байкалган. Ал эми энергопродукцияларын эске албаганда, импорт 935,4 млн АКШ доллар деңгээлинде түптөлгөн, бул 2016-жылдын төртүнчү чейрегиндеги деңгээлден 12,8 пайызга жогору.

Отчеттук чейрек ичинде күндөлүк трансферттердин таза агылып кирүү көлөмү өткөн жылдын тиешелүү мезгилиндегиге караганда 19,7 пайызга жогору түптөлгөн. Россия экономикасынын калыбына келиши жана бул өлкөдө мигранттардын эмгек шарттарынын жакшырышы жеке трансферттердин таза агылып кирүүсүнүн оң динамикасына өбөлгө түзгөн, ал 562,0 млн АКШ долларына жеткен.

Кызмат көрсөтүүлөр жана кирешелер балансынын тартыштыгы отчеттук чейректе тиешелүүлүгүнө жараша 55,3 жана 124,6 млн АКШ долларын түзгөн.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын алдын ала-болжолдуу маалыматтарына ылайык күндөлүк эсептин тартыштыгы 2017-жылдын IV чейрегиндеги капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча 189,6 млн АКШ доллар өлчөмүндө капиталдын агылып кирүүсү менен жабылат. Капитал менен операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсү 25,3 млн АКШ доллар өлчөмүндө түптөлгөн, финансылык эсептин сальдосу 164,2 млн АКШ доллар өлчөмүндө калыптанган.

2.2.2-график. Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби

Өлкөдө тике инвестициялардын таза агылып кирүүсү өткөн жылдын тиешелүү мезгилиндеги деңгээлден жогору болжолдонууда, ал 97,2 млн АКШ долларын түзөт. Отчеттук чейректе «башка инвестициялар» статьясынын сальдосу 67,0 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң түптөлгөн, бул мамлекеттик сектор тарабынан тартылган кредиттерден улам, резиденттердин чет өлкө милдеттенмелеринин көбөйүшү менен шартталган. Ушуну менен катар эле резиденттердин чет өлкө активдеринин

45,2 млн АКШ доллар деңгээлинде көбөйүшү күтүлүүдө.

¹ Тышкы соода боюнча маалымат Улуттук статистика комитетинин айыл чарба продукциялары (2017-жылга чейин) жана ЕАЭБ мамлекеттери менен өз ара соода боюнча кошумча баа берүүлөрүн (2015-жылдын III чейрегинен тартып) жана Улуттук банктын баа берүүлөрүн эске алуу менен келтирилген.

Ошентип, 2017-жылдын IV чейрегинин жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми 49,3 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң сальдодо түптөлгөн. Дүң эл аралык камдын ордун жабуу көлөмү товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун 4,8 айын түзөт¹.

Сомдун реалдуу жана номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси

2.2.2-таблица. Алмашуу курсу боюнча негизги көрсөткүчтөр

	жыл (ор.)			ай өткөн жылдын башына карата (айдын акырына)		
	2016 (ор.)	2017 (ор.)*	%	2016-ж.	2017-ж.	%
	инв-дек.	инв-дек.		Декабрь	Декабрь	
РЭАК	113,7	111,3	-1,7	113,1	112,4	-0,7
НЭАК	112,8	110,7	3,5	112,7	111,9	-0,7
РЭАК кытай юаньна карата	80,8	85,6	-4,6	85,8	83,4	-2,9
НЭАК кытай юаньна карата	64,5	66,7	-3,0	67,9	64,3	-5,3
РЭАК еврого карата	107,2	109,0	-8,0	113,3	103,2	-9,0
НЭАК еврого карата	78,8	78,6	-7,9	83,4	73,9	-11,4
РЭАК каз. теңгесине карата	141,7	131,8	26,4	136,7	131,4	-3,9
НЭАК каз. теңгесине карата	152,1	147,5	43,6	150,3	148,9	-0,9
РЭАК орус рублине карата	131,4	116,2	-4,9	122,8	116,7	-5,0
НЭАК орус рублине карата	144,8	128,3	1,5	136,7	127,5	-6,7
РЭАК АКШ долларына карата	87,2	89,9	-9,1	88,5	90,0	1,7
НЭАК АКШ долларына карата	65,7	66,7	-8,3	66,4	65,9	-0,7

* алдын-ала маалымат

2017-жылдын IV чейрегинин акырында номиналдуу жана реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун өткөн жылдын декабрь айына салыштырмалуу төмөндөшү байкалган.

Алдын ала маалыматтар боюнча сомдун номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун (НЭАК) индекси 2017-жылдын башталышынан тартып 0,7 пайызга төмөндөп, ушул эле жылдын декабрь айынын акырында 111,9 түзгөн. Индекстин мындай төмөндөшү сомдун 2016-жылдын декабрь айындагы орточо курска

салыштырмалуу өтүп жаткан жылдын декабрь айында еврого карата 11,4 пайызга, орус рублине - 6,7 пайызга, кытай юаньна - 5,3 пайызга, казак теңгесине - 0,9 пайызга жана АКШ долларына - 0,7 пайызга нарксызданышы менен келип чыккан².

Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө жана Кыргыз Республикасында инфляция деңгээли бир деңгээлде болушуна карабастан³, НЭАК индексинин төмөндөөсү реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун (РЭАК) индексине таасир эткен бирден-бир фактордон болгон. Ал 2016-жылдын декабрь айынан тартып 0,7 пайызга төмөндөп, 2017-жылдын декабрь айынын акырында 112,4 түзгөн.

¹Конвертацияланбаган валюталарды эске алганда.

²Мында, сомдун номиналдык эки тараптуу алмашуу курсу боюнча маалыматтар келтирилген, индексти эсептөө үчүн 2010-жыл базалык мезгил катары колдонулат.

³ Кыргыз Республикасында жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө инфляция деңгээли 2017-жылы алдын ала эсептөөлөр боюнча 4,5 пайыз деңгээлинде түптөлгөн.

3-глава. Акча-кредит саясаты

3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу

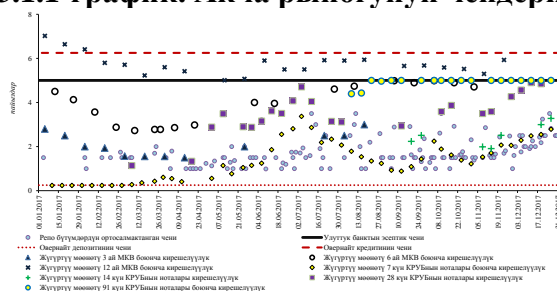
Орто мөөнөттүк мезгил ичинде инфляциянын айкын жана болжолдуу динамикасын эске алганда, 2017-жылдын IV чейрегинде акча-кредит саясатын жүргүзүү багыты сакталган.

Банк тутумунда коммерциялык банктардын үстөк ликвидүүлүк деңгээлинин бара-бара төмөндөшү отчеттук чейректин акырында Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн чыгаша көлөмүнүн көбөйүшүнөн улам, бир аз жогорулоо тенденциясына алмаштырылган. Ушуну менен бирге эле, банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда коммерциялык банктардын жигердүү иш алып барышы сакталууда. Акча рыногунун кыска мөөнөттүү чендери Улуттук банктын саясат ченине жакындашуу тенденциясына ээ болгон.

Улуттук банктын пайыздык саясаты

Улуттук банк орто мөөнөттүк мезгилге каралган инфляциянын болжолдуу динамикасын эске алуу менен 2017-жылдын IV чейреги ичинде акча-кредит саясатын жүргүзүү боюнча мурда кабыл алынган курсун уланткан. Пайыздык саясат экономикалык жигердүүлүктү колдоого багытталган. Отчеттук мезгил ичинде Улуттук банктын эсептик чени (саясаттын чени) 5,00 пайыз деңгээлинде калган. Пайыздык чендин чектери да сакталган: пайыздык чендин жогорку чеги («овернайт» кредиттери боюнча чен) – 6,25 пайыз деңгээлинде, төмөнкү чек («овернайт» депозиттери боюнча чен) – 0,25 пайызда калыптанган.

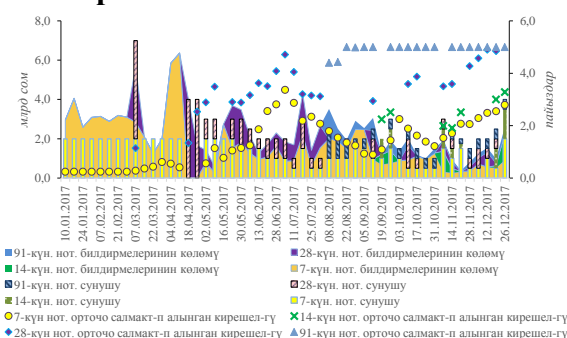
3.1.1-график. Акча рыногунун чендери

Улуттук банк тарабынан 2017-жылдын III чейрегинде акча-кредит саясатынын инструменттерин өркүндөтүү боюнча көрүлгөн чараларын колдоо менен бирге банк тутумунда үстөк ликвидүүлүк деңгээлинин төмөндөө динамикасы акча рыногунун кыска мөөнөттүү чендеринин пайыздык чектин төмөн чегинен отчеттук чейректе саясат чени жагына жылышын

шарттаган.

3.1.2-график. Улуттук банктын ноталары

Чейрек ичинде орточо 5,55 пайызды түзгөн, 12 айлык МКВлардын кирешелүүлүгүнөн тышкары, 2017-жылдын IV чейрегинде бардык кыска мөөнөттүү инструменттер боюнча орточо алынган чендер Улуттук банктын эсептик ченинен төмөн же анын деңгээлинде түптөлгөн. Отчеттук мезгил ичинде бардык кыска мөөнөттүү инструменттердин кирешелүүлүгү банк тутумунда үстөк ликвидүүлүгүнүн жалпы деңгээлинин төмөндөшүнөн улам, инструменттерге карата суроо-талаптын

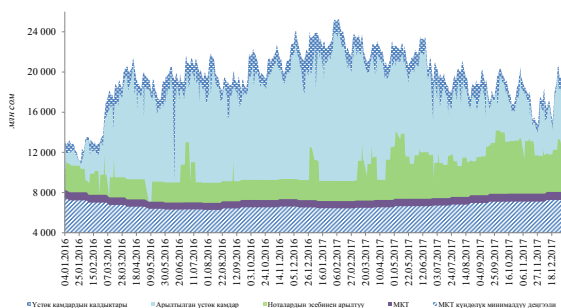
төмөндөшүнө байланыштуу жогорулоо динамикасына ээ болгон. 91 күндүк ноталар боюнча орточо алынган кирешелүүлүк чейрек ичинде орточо 5,00 пайызды (2017-жылдын III чейрегинде – 4,83 пайызды), 28 күндүк ноталар – 4,02 пайызды (2017-жылдын III чейрегинде – 3,34 пайызды), 14 күндүк ноталар – 2,62 пайызды (2017-жылдын III чейрегинде – 2,39 пайызды), 7 күндүк ноталар – 2,05 пайызды (2017-жылдын III чейрегинде – 1,79 пайызды) түзгөн.

Коммерциялык банктардын кредит портфели боюнча пайыздык чендердин төмөндөө арымынын сакталышы байкалууда. Мындай төмөндөө, негизинен акча-кредит саясат шарттарын жеңилдетүү боюнча мурда көрүлгөн чаралардын таасиринин улантылышы менен шартталган. Кредит портфели боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен отчеттук чейректин акырында 16,0 пайызды түзгөн, бул III чейректин акырында түптөлгөн көрсөткүчүнө караганда 0,5 п.п. төмөн (III чейректе төмөндөө да 0,5 п.п. түзгөн).

Банк тутумунун жалпы депозиттик база ченинин төмөндөшүнүн бир аз басаңдашы белгиленген (III ч. 0,3 п.п. карата -0,2 п.п.). Чендердин төмөндөшү негизинен улуттук валютадагы депозиттик база ченинин төмөндөшүнөн улам камсыз болгон, алардын үлүшү депозиттик базанын жалпы көлөмүндө 52,5 пайызды түзгөн. Улуттук валютадагы депозиттик базанын орточо салмактанып алынган пайыздык чени кароого алынып жаткан мезгил ичинде 0,4 п.п. төмөндөгөн жана отчеттук чейректин акырында 6,2 пайыз өлчөмүндө калыптанган (III чейректе төмөндөө 0,2 п.п. түзгөн).

Коммерциялык банктардын ликвиддүүлүгүнө тиешелүү жагдай

3.1.3—график. Коммерциялык банктардын үстөк камдары

Отчеттук чейрек ичинде коммерциялык банктардын үстөк ликвиддүүлүк көлөмүнүн бара-бара төмөндөшү байкалган, ушуну менен катар эле декабрь айынын акыркы декадасында Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн чыгашасынын өсүшүнө байланыштуу үстөк ликвиддүүлүк деңгээли өсүп кеткен. IV чейрек ичинде орточо алганда коммерциялык банктардын үстөк ликвиддүүлүгүнүн орто күндүк көлөмү

арылтуу операцияларына чейин 10,0 млрд сомду түзгөн, бул 2017-жылдын III чейрегине салыштырмалуу 1,5 млрд сомго аз.

Мында, кыска мөөнөттүү аралыкта (1-2 ай) үстөк ликвиддүүлүгүнүн динамикасына Улуттук банктын валюталык операциялары жана Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн операциялары таасирин тийгизген. Алсак, Улуттук банктын чет өлкө валюталарын сатуу боюнча валюталык операцияларынан (4,7 млрд сомго) жана Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн мамлекеттик казына облигацияларын жайгаштыруу көлөмүнүн (4,8 млрд сомго) көбөйүшүнөн улам, 2017-жылдын ноябрь айында үстөк ликвиддүүлүгүнүн өткөн жылдын март айынан берки эң минималдуу деңгээлине жетишүү мүмкүн болгон, мындан ары Өкмөттүн чыгашасынын көбөйүшү алкагында декабрь айынын акыркы декадасында үстөк ликвиддүүлүк деңгээли жогорулаган.

Банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүгүнүн түптөлүп жаткан деңгээлин эске алуу менен, Улуттук банк тарабынан ноталар аукционун өткөрүү жана коммерциялык банктар тарабынан өз бош каражаттарын аталган банктын «овернайт» депозиттерине жайгаштыруу аркылуу үстөк ликвиддүүлүктү абсорбациялоо боюнча операциялар жүргүзүлгөн.

2017-жылдын IV чейреги ичинде күн сайын орточо 9,1 млрд сом үстөк ликвиддүүлүк алынып турган, бул өткөн чейрекке караганда 0,9 млрд сомго аз. Үстөк ликвиддүүлүгүнүн төмөндөшү менен бирге «овернайт» депозиттерине жайгаштыруунун орто күндүк көлөмү 1,8 млрд сомго төмөндөгөн, ошол эле учурда жүгүртүүдөгү ноталардын орто күндүк көлөмү 0,9 млрд сомго көбөйгөн. Отчеттук чейректе «овернайт» депозиттерине жайгаштыруулардын орто күндүк көлөмү 4,3 млрд сомду, жүгүртүүдөгү ноталар – 4,8 млрд сомду түзгөн.

Улуттук банктын кредит саясаты

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде Улуттук банк кредиттик аукциондорду өткөргөн эмес, бирок коммерциялык банктардын бирине ликвиддүүлүктү колдоо максатында 538,3 млн сом өлчөмүндө кредит берилген.

Улуттук банктын валюта саясаты

Ички валюта рыногунда негизинен туруктуу абал байкалган. Бир аз өзгөрүлмөлүүлүктөн кийин сомдун алмашуу курсу чейрек башында бир аз жогорулап, кароого алынып жаткан мезгилдин көпчүлүк бөлүгүндө туруктуулугун көрсөткөн. Чейректин акырында улуттук валютанын бекемдөө тенденциясы байкалган, мында бүтүндөй чейрек ичинде сомдун курсу 0,3 пайызга өскөн. Кароого алынып жаткан мезгилдин экинчи жарымында чет өлкө валютасына карата суроо-талаптын сунуштан бир аз өсүшүнөн улам, Улуттук банк алмашуу курсунун кескин өзгөрүүлөрүн текшилөө максатында ички валюта рыногунда чет өлкө валютасын сатуучу катары иш алып барган, мында сатуунун жалпы көлөмү 67,4 млн АКШ долларын түзгөн.

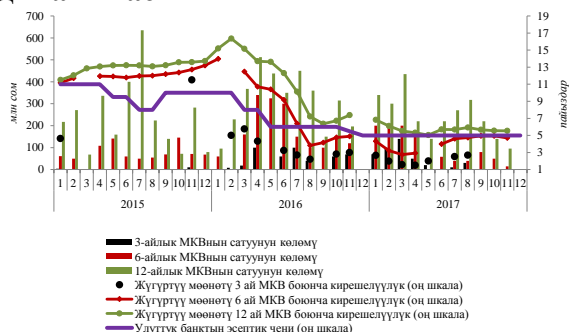
2017-жылдын IV чейрегинде акча-кредит саясатынын чаралары

Улуттук банктын эсептик чен өлчөмү жөнүндө чечимдер кабыл алынган	Улуттук банк Башкармасы тарабынан эсептик чен өлчөмү тууралуу маселе 2017-жылдын 27-ноябрында жана 25-декабрында эки ирет каралган. Анын жыйынтыгында эсептик чен өлчөмүн 5,00 пайыз деңгээлинде өзгөрүүсүз калтыруу тууралуу чечим кабыл алынган. Пайыздык чек: «овернайт» кредиттери боюнча 6,25 пайыз, «овернайт» депозиттери боюнча – 0,25 пайыз деңгээлинде сакталып турган.
Коммерциялык банктарга милдеттүү камдык талаптарды аткаруунун альтернативалуу мүмкүнчүлүгү сунушталган	Отчеттук мезгил ичинде Улуттук банк тарабынан аталган банктагы корреспонденттик эсеп менен катар эле, Улуттук банкта жеке белгилери көрсөтүлбөгөн металл эсебинде алтын түрүндө активдердин милдеттүү камдык талаптары боюнча күндөлүк минималдуу деңгээлди сактап турууну регламентке киргизүү тууралуу чечим кабыл алынган.
Аманат тартуу менен иш алып барган микрофинансылык компанияларга карата милдеттүү кам түзүүгө, ошондой эле милдеттүү камдык талаптардын айрым ченемдерине карата аларды өзүнчө бөлүп кароо ыкмасын (дифференциациялык) колдонуу	Аманат тартуу менен иш алып барган микрофинансылык компаниялар үчүн Улуттук банк Башкармасынын чечиминин негизинде коммерциялык банктарга тиешелүү милдеттүү камдык талаптар ченеми белгиленген: улуттук валютадагы, ЕАЭБге мүчө мамлекеттердин валюталарындагы, кытай юанындагы милдеттенмелер боюнча 4,0 пайыз деңгээлинде; башка чет өлкө валюталарындагы милдеттенмелер боюнча 12,0 пайыз деңгээлинде белгиленген. Мындан тышкары, аманат тартуу менен иш алып барган микрофинансылык компаниялар үчүн эсептөө базасына кирген милдеттенмелер тизмеги, милдеттүү камдарды депондоштуруу үчүн төлөм жана алардын сактабагандыгы үчүн айыптык төлөм өлчөмү жөнгө салынган.

3.2. Финансы рыногунун инструменттери

Мамлекеттик баалуу кагаздар рыногу

3.2.1-график. МКВларды сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

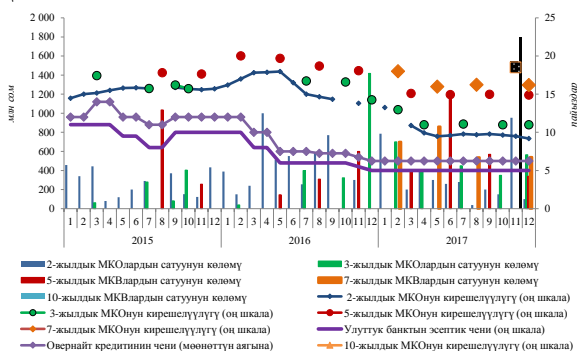

п.п.) жана жарыяланган эмиссиянын 660,0 млн сом (-33,1 пайыз) көлөмүндө баалуу кагаздардын сатуу көлөмүнүн (-66,9 пайызга, 300 млн сомго) бара-бара төмөндөшүнө таасир эткен.

МКВнын сатуу түзүмүндө 64,2 млн сомго (-75,8 пайыз) чейин 6 айлык МКВлар жана 235,5 млн сомго чейин (өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырмалуу - 54,0 пайыз) 12 айлык МКВлар боюнча төмөндөө катталган.

Өткөрүлгөн аукциондордун жыйынтыгында IV чейрек ичинде МКВлар боюнча жалпы орточо алынган кирешелүүлүк 5,4 пайыз (-0,4 п.п.) деңгээлинде калыптанган. Мында, мөөнөттүүлүгү боюнча алганда 6 айлык МКВлардын чени өзгөргөн эмес, ал эми 12 айлык МКВлардын орточо алынган чени 1,5 п.п., 5,6 пайызга чейин төмөндөгөн.

3.2.2-график. МКОлорду сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

тенденциясы байкалган, мында өсүш өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата 1,3 пайызды (2,3 млрд сомго чейин) түзгөн. Мамлекеттик казына облигацияларына карата суроо-талап көлөмүнүн (-36,3 пайызга) төмөндөшүнө карабастан, сатуунун жалпы көлөмү (кошумча жайгаштырууну эске алганда) 10 жылдык мамлекеттик казына облигациялар боюнча олуттуу кошумча жайгаштыруулардын эсебинен 1,8 эсе өскөн.

Бүтүндөй мамлекеттик казына облигациялар рыногунда аукциондордо катышуучулардын саны 11ден 13кө чейин өскөн.

Мамлекеттик казына облигациялардын сатуу түзүмүндө эң чоң үлүштү 37,5 пайызы менен 10 жылдык баалуу кагаздар, андан кийин 2 жылдык – 25,1 пайызы, 3 жылдык – 19,1 пайызы, 7 жылдык – 10,4 пайызы жана 5 жылдык – 7,1 пайызы менен ээлеген.

Ошентип, өткөрүлгөн аукциондордун жыйынтыгы боюнча байкоого алынып жаткан мезгил ичинде мамлекеттик казына облигацияларынын жалпы орточо алынган кирешелүүлүгү бардык мөөнөттүүлүк боюнча кирешелүүлүктүн төмөндөө эсебинен

Мамлекеттик казына векселдери

Отчеттук мезгил ичинде МКВлар боюнча орточо алынган чендер Улуттук банк тарабынан белгиленген пайыздык чектин чегинде турган.

2017-жылдын IV чейрегинде Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги тарабынан чыгарылган МКВга карата суроо-талап көлөмү 2016-жылдын тиешелүү чейрегине карата 58,7 пайызга (741,7 млн сомго чейин) төмөндөгөн, бул кирешелүүлүктүн (-0,4

п.п.) жана жарыяланган эмиссиянын 660,0 млн сом (-33,1 пайыз) көлөмүндө баалуу кагаздардын сатуу көлөмүнүн (-66,9 пайызга, 300 млн сомго) бара-бара төмөндөшүнө таасир эткен.

МКВнын сатуу түзүмүндө 64,2 млн сомго (-75,8 пайыз) чейин 6 айлык МКВлар жана 235,5 млн сомго чейин (өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырмалуу - 54,0 пайыз) 12 айлык МКВлар боюнча төмөндөө катталган.

Өткөрүлгөн аукциондордун жыйынтыгында IV чейрек ичинде МКВлар боюнча жалпы орточо алынган кирешелүүлүк 5,4 пайыз (-0,4 п.п.) деңгээлинде калыптанган. Мында, мөөнөттүүлүгү боюнча алганда 6 айлык МКВлардын чени өзгөргөн эмес, ал эми 12 айлык МКВлардын орточо алынган чени 1,5 п.п., 5,6 пайызга чейин төмөндөгөн.

Мамлекеттик казына облигациялары

Байкоого алынып жаткан мезгил ичинде 7 жана 10 жылдык жүгүртүү мөөнөтү менен баалуу кагаздар чыгарылган, бул отчеттук жыл жыйынтыгы боюнча суроо-талаптын көбөйүшүнө жана катышуучулардын жигердүүлүгүнүн олуттуу өсүшүнө таасирин тийгизген.

2017-жылдын IV чейреги ичинде мамлекеттик казына облигацияларынын жарыяланган эмиссия көлөмүнүн өсүш

тенденциясы байкалган, мында өсүш өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата 1,3 пайызды (2,3 млрд сомго чейин) түзгөн. Мамлекеттик казына облигацияларына карата суроо-талап көлөмүнүн (-36,3 пайызга) төмөндөшүнө карабастан, сатуунун жалпы көлөмү (кошумча жайгаштырууну эске алганда) 10 жылдык мамлекеттик казына облигациялар боюнча олуттуу кошумча жайгаштыруулардын эсебинен 1,8 эсе өскөн.

Бүтүндөй мамлекеттик казына облигациялар рыногунда аукциондордо катышуучулардын саны 11ден 13кө чейин өскөн.

Мамлекеттик казына облигациялардын сатуу түзүмүндө эң чоң үлүштү 37,5 пайызы менен 10 жылдык баалуу кагаздар, андан кийин 2 жылдык – 25,1 пайызы, 3 жылдык – 19,1 пайызы, 7 жылдык – 10,4 пайызы жана 5 жылдык – 7,1 пайызы менен ээлеген.

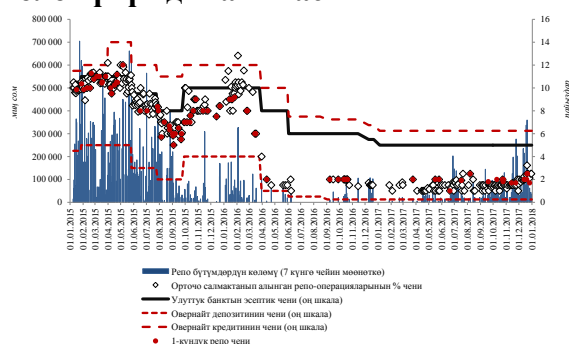
Ошентип, өткөрүлгөн аукциондордун жыйынтыгы боюнча байкоого алынып жаткан мезгил ичинде мамлекеттик казына облигацияларынын жалпы орточо алынган кирешелүүлүгү бардык мөөнөттүүлүк боюнча кирешелүүлүктүн төмөндөө эсебинен

улам 12,0 пайызга чейин төмөндөгөн (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине караганда -3,8 пайыз). Мында, 2016-жылы Финансы министрлиги тарабынан жүгүртүү мөөнөтү 7 жана 10 жыл болгон мамлекеттик казына облигациялары чыгарылбагандыгын белгилеп кетүү зарыл.

Алсак, кароого алынып жаткан мезгил ичинде кирешелүүлүктүн мөөнөттүүлүгү боюнча мамлекеттик казына облигациялары төмөнкүчө түптөлгөн: 2 жылдык МКО боюнча орточо алынган кирешелүүлүк 9,4 пайызды түзгөн, бул 2016-жылдын IV чейрегине караганда 4,4 п.п. төмөн; 3 жылдык МКО - 11,0 пайыз (-4,4 п.п.), 5 жылдык МКО – 14,9 пайыз (-3,2 п.п.), 7 жылдык МКО - 16,2 пайыз жана 10 жылдык МКО – 18,5 пайыз өлчөмүндө калыптанган.

Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногу

3.2.3-график. Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда чендердин жана репо бүтүмдөрүнүн көлөмүнүн динамикасы

2017-жылы банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда коммерциялык банктардын үстөк камынын төмөндөшү менен катар эле, рыноктун ушул сегментинде катышуучулардын жигердүүлүгүнүн өсүү тенденциясы байкалган.

IV чейректе негизинен репо-операцияларынын өсүшүнөн улам, бүтүмдөр көлөмүнүн олуттуу көбөйүшү байкалган (5,8 млрд сом, 2016-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнөн 4,4 эсе жогору). Мында, банктар аралык кредит рыногунда насыя наркынын жогорулашы байкалган,

бул банктар аралык кредиттик ресурстарга карата суроо-талаптын өсүшү менен шартталган.

«Репо» шартында келишилген бүтүмдөрдүн жалпы көлөмү отчеттук чейрек ичинде 2016-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырмалуу (үлүшү 98,3 пайызды түзгөн) 6,3 эсе көп болгон. Бул кредиттик ресурстар боюнча орточо алынган чен жыл ичинде жогорулап келип, декабрь айында 2,51 пайызды (+0,53 п.п.) түзгөн.

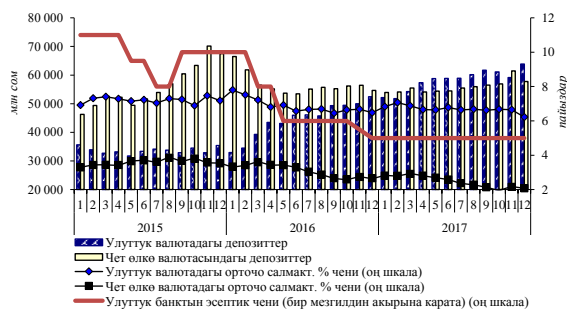
Негизинен банктар аралык рыногунун репо-операциялар боюнча бүтүмдөрү 1ден 37 күнгө чейинки мөөнөткө келишилип, чендер Улуттук банк тарабынан белгиленген пайыздык чектин чегинде турган.

2017-жылдын IV чейрегинде ички банктар аралык кредит рыногунда улуттук валютада келишилген стандарттык бүтүмдөрдүн жалпы көлөмү 72,4 пайызга, 100,0 млн сомго чейин төмөндөгөн. Чет өлкө валютасындагы стандарттык бүтүмдөр 96,6 пайызга, 1,2 млн сом эквивалентине чейин төмөндөгөн. Мында, банктар аралык кредиттик ресурстар түзүмүндө улуттук жана чет өлкө валюталарындагы бүтүмдөр үлүшү 1,7 пайызды түзгөн.

Алсак, байкоого алынып жаткан мезгил ичинде банктар аралык кредит рыногунда улуттук валютадагы кредиттер боюнча орточо алынган чен 6,50 пайызды, чет өлкө валютасында– 1,25 пайызды жана репо-операциялар – 2,14 пайызды түзгөн.

Депозит рыногу

3.2.4-график. Коммерциялык банктардын депозиттеринин динамикасы

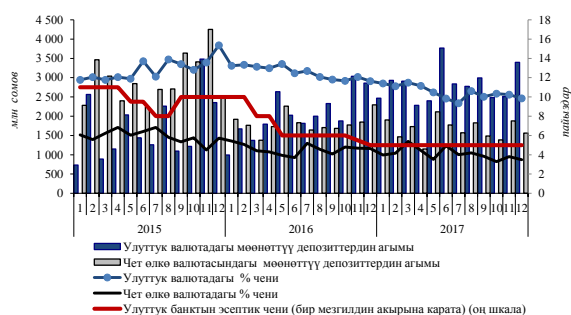

жүргөн. Депозиттерди долларлаштыруу көлөмү чейрек ичинде 0,3 п.п., 47,5 пайызга чейин төмөндөгөн.

Жаңыдан кабыл алынган депозиттердин көлөмү 2016-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырмалуу 10,7 пайызга көбөйүү менен 2017-жылдын IV чейрегинде 153,1 млрд сомду түзгөн. Мында, улуттук валютадагы депозиттер 80,2 млрд сомго чейин (+10,8 пайыз), чет өлкө валютасындагы – 73,0 млрд сом эквивалентине чейин (+10,6 пайыз) көбөйгөн.

Мөөнөттүүлүгү боюнча алганда, улуттук валютада жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча негизги үлүштү 1 жылдан 3 жылга чейинки (36,9 пайыз) жана 6 айдан 12 айга чейинки (35,6 пайыз) депозиттер ээлеген; чет өлкө валютасында тиешелүүлүгүнө жараша 43,0 пайыз жана 27,8 пайыз үлүшү менен тиешелүү мөөнөттөрдөгү депозиттер негизги үлүштү ээлеген. Өтүп жаткан чейректин акырында депозиттик базанын жалпы дюрациясы 4,8 айды (жыл башынан тартып +0,3 ай), агымдар боюнча депозиттер дюрациясы 1,3 айды (2016-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө карата -0,1 ай) түзгөн.

3.2.5-график. Коммерциялык банктардын мөөнөттүү депозиттеринин агымдар динамикасы

10,15 пайызды түзгөн. Ушуга байланыштуу чет өлкө валютасында орточо салмактанып алынган чен бардык мөөнөттүүлүгү боюнча чендердин төмөндөшүнүн эсебинен 3,53 пайызды түзүү менен 1,18 п.п. төмөндөгөн.

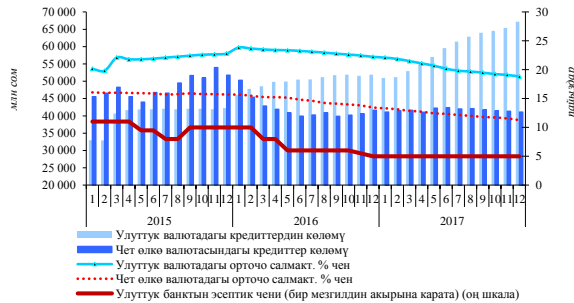
2017-жылдын IV чейрегинде депозиттик базанын өсүү тенденциясы сакталган.

Коммерциялык банктардын депозиттик базасынын көлөмү 2017-жылдын IV чейрегинин акырында 121,6 млрд сомду түзгөн, бул чейрек ичинде улуттук валютадагы депозиттердин – 3,4 пайызга же 63,8 млрд сомго чейин жана чет өлкө валютасындагы депозиттердин – 2,3 пайызга же 57,8 млрд сом эквивалентине чейин көбөйүшүнөн улам

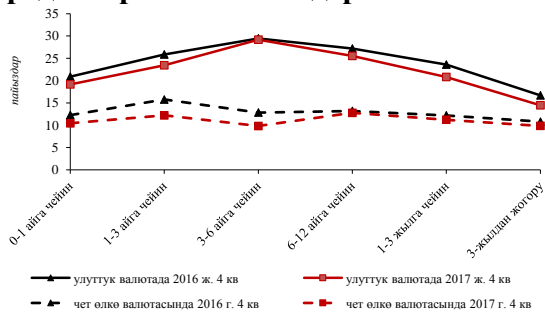
Кароого алынып жаткан мезгил ичинде улуттук валютада жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 2,60 пайызды (2016-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырмалуу +0,22 п.п.), чет өлкө валютасындагы аманаттар боюнча – 0,38 пайызды (-0,18 п.п.) түзгөн. Байкоого алынып жаткан мезгил ичинде улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган чен негизинен 3 айдан жана андан жогору депозиттер боюнча чендердин төмөндөшүнөн улам, 1,64 п.п. төмөндөп,

Кредит рыногу

3.2.6-график. Бир мезгилдин акырына карата коммерциялык банктардын кредиттик карызынын динамикасы

3.2.7-график. Мөөнөттүүлүк категориялары боюнча улуттук жана чет өлкө валюталарындагы жаңы кредиттер боюнча чендер

корректировка) отчеттук чейрек ичинде 1,6 п.п., 40,3 пайызга чейин төмөндөгөн.

Улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттердин көлөмү отчеттук мезгил ичинде өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырмалуу 36,7 пайызга көбөйүү менен 17,7 млрд сомду, чет өлкө валютасында – сом эквивалентинде 8,1 млрд түзгөн (-24,7 пайыз).

2017-жылдын IV чейрегинде улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 2016-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырмалуу 3,14 п.п. төмөндөп, 19,38 пайызды түзгөн, чет өлкө валютасында 1,27 п.п., 10,20 пайызга чейин төмөндөгөн.

Кредит портфелинде мөөнөтү өткөрүлүп жиберилген насыя үлүшү IV чейректин акырында 2,2 пайызды (чейрек ичинде -0,1 п.п.), пролонгацияланган кредиттердин үлүшү – 4,3 пайызды (чейрек ичинде +0,1 п.п.) түзгөн.

2017-жылдын IV чейрегинде жаңыдан берилген кредиттер көлөмүнүн көбөйүшү менен бирге кредит портфелинин көлөмүн арттыруу иши улантылган, мында улуттук жана чет өлкө валюталарындагы кредиттерге карата пайыздык чендердин төмөндөө тенденциясы сакталган.

2017-жылы коммерциялык банктарда депозиттер көлөмүнүн өсүшүнүн алкагында кредит портфелдин көлөмүн арттыруу иши улантылган. Экономика айрыкча улуттук валютада кредиттелген.

Алсак, коммерциялык банктардын кредит портфелинин көлөмү чейрек ичинде 2,5 пайызга көбөйүү менен IV чейректин акырында 108,3 млрд сомду түзгөн. Мында, улуттук валютада кредиттер 67,2 млрд сомду түзүү менен 5,0 пайызга өскөн, чет өлкө валютасында тескерисинче 1,5 пайызга, 41,1 млрд сом эквивалентине чейин төмөндөгөн. Кредиттерди долларлаштыруу деңгээли (алмашуу курсуна карата

3.3. Монетардык индикаторлор динамикасы

3.3.1-график. Өкмөттүн жана Улуттук банктын операцияларынын акча базасынын өзгөрүүсүнө салымы

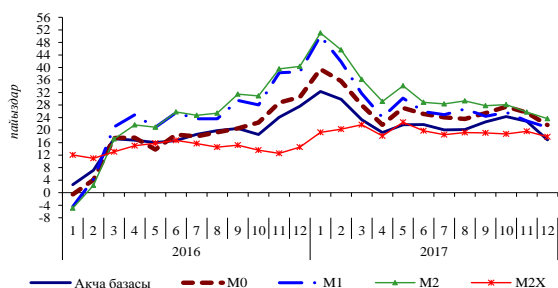

операциялары боюнча акча базасынын көбөйүшүнө Өкмөттүн кирешелеринен анын чыгашалары артып кетиши таасир эткен. 2017-жылдын IV чейрегинде акча базасы айрыкча Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн операциялар эсебинен 1,7 пайызга көбөйгөн.

Акча базасынын түзүмүндө олуттуу өзгөрүүлөр орун алган эмес. Отчеттук мезгилдин акырында акча базасынын түзүмүндө башка депозиттик корпорациялардын камынын салыштырма салмагы 8,9 пайызды түзгөн болсо, ошол эле учурда жүгүртүүдөгү акча үлүшү 91,1 пайызда калыптанган.

3.3.2-график. Акча топтомдорунун номиналдуу өсүш арымы

(жылдык мааниде)

акырына карата 193,4 млрд сомду түзгөн. Банктардан тышкаркы акчаны эске албаганда, M2X акча топтомунун жылдык өсүшүнө 26,7 пайызга улуттук валютада депозиттердин¹ өсүшү сыяктуу эле, чет өлкө валютасында депозиттердин 4,0 пайызга өсүшү да таасирин тийгизген. Отчеттук мезгилдин акырында M2X акча топтомунун жылдык өсүш арымы 17,9 пайызды түзгөн. M2X акча топтому боюнча монетизациялоо коэффициенттери 2017-жылдын акырына карата 39,2 пайызды түзүп, жыл ичинде 3,4 пайыздык пунктка көбөйгөн².

Отчеттук чейрек ичинде экономикага³ кредиттин жалпы көлөмү 2,2 пайызга өсүп, мезгилдин акырына карата 110,5 млрд сомду түзгөн. Көрсөткүчтүн жылдык өсүшү 15,7 пайызды түзгөн, бул эң башкысы улуттук валютадагы кредиттердин 27,9 пайызга өсүшүнүн эсебинен түптөлгөн. Чет өлкө валютасындагы кредиттер жыл

Акча базасы

2017-жылдын жыйынтыгы боюнча акча базасынын жылдык өсүш арымы 16,9 пайызды түзгөн. 2017-жылдын баш жагынан тартып акча базасынын көбөйүшүнө Улуттук банктын операциялары сыяктуу эле (+4,3 млрд сом), Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн операциялары да таасирин тийгизген (+10,1 млрд сом). Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн

Акча топтомдору

Бүтүндөй алганда, отчеттук чейрек ичинде бардык акча топтомдорунун өсүш динамикасы уланган, ал негизинен банктардан тышкаркы акчанын көбөйүшү менен аныкталган. Отчеттук чейрек ичинде банктардан тышкаркы акча 3,7 пайызга көбөйгөн, мында жылдык өсүш чейректин акырында 21,8 пайызды түзгөн.

M2X акча топтому чейрек ичинде 3,9 пайызга көбөйүп, отчеттук чейректин

¹Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин депозиттери.

²2018-жылдын 10-февралына болгон алдын ала маалыматтар боюнча.

³Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө жана резидент эместерге кредиттерди эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин кредиттери.

башынан бери 1,0 пайызга өскөн. Экономикага кредиттин жылдык өсүшү алмашуу курсунун өзгөрүшүн эске албаганда, 16,8 пайызды түзгөн.

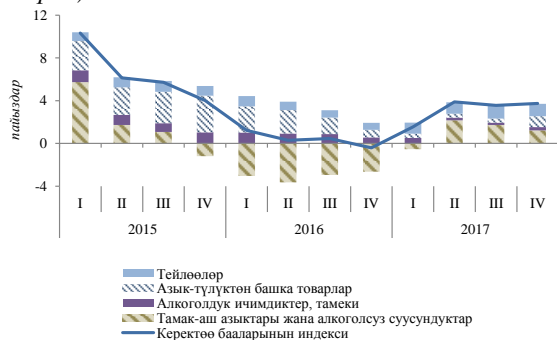
4-глава. Инфляция динамикасы

Инфляция орточо деңгээлде сакталып, Улуттук банктын максаттуу көрсөткүчтөрүнөн жогору болгон эмес. Буга дүйнөлүк азык-түлүк рынокторунда түптөлгөн алгылыктуу жагдай жана Кыргызстандагы керектөө суроо-талабынын жогору болбошу өбөлгө түзгөн.

4.1. Керектөө баа индекси

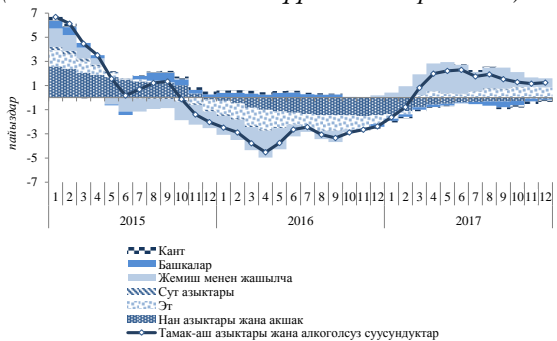
4.1.1-график. КБИ түзүмүнүн динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

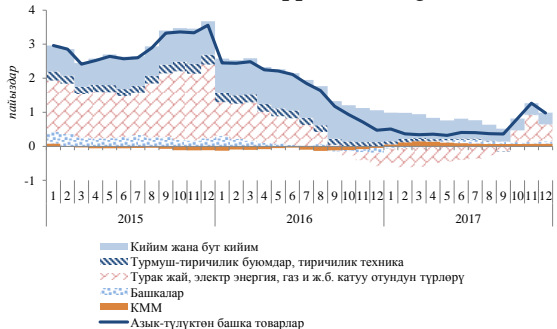
4.1.2-график. Жылдык керектөө баа индексиндеги азык-түлүккө баалар салымынын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

4.1.3-график. Жылдык КБИдеги азык-түлүктөн башка товарларга баалар салымынын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

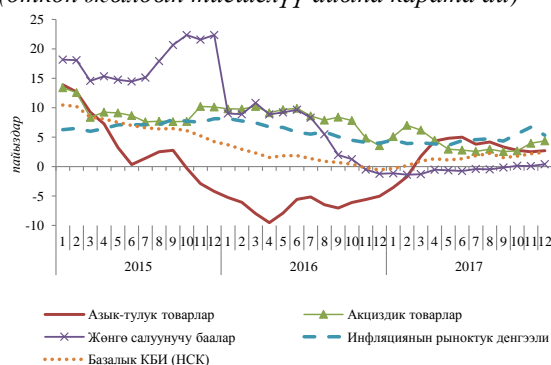
2017-жылы инфляция нөлгө жакын мааниден көтөрүлүп, жылдын акырына чейин орточо деңгээлде сакталган. Орточо жылдык инфляция 3,2 пайызды түзгөн, жылдык инфляция 2017-жылдын декабрь айында Улуттук банктын 5-7 пайыз деңгээлинде белгиленген максаттуу көрсөткүчтөрүнөн артпастан, 3,7 пайыз чегинде түптөлгөн. 2016-жылга салыштырганда керектөө баа индекси, эң башкысы, азык-түлүк бааларынын өсүш арымдарынын алгылыктуу чекке өтүшүнөн улам жогорулаган.

2017-жылдын IV чейрегинде өлкөдө түптөлгөн инфляциялык абал туруктуу деңгээлде сакталган. Көмүрдү эске албаганда, инфляциянын базалык компоненттери Улуттук банктын баа берүүсү боюнча инфляция боюнча максаттуу көрсөткүчтүн төмөнкү чегине жакын турган. Рыноктук инфляциянын жана ушул сыяктуу индикаторлордун өткөн жылдарга салыштырганда төмөндөшү белгилүү бир деңгээлде кыйла жогору болбогон керектөө суроо-талабына жана инфляциялык күтүүлөрдүн төмөндөшүнө байланыштуу болгон.

Азык-түлүк бааларынын өсүшү 2017-жылдын IV чейрегинде салыштырмалуу төмөн болгон. Бул топтогу баа динамикасы эл аралык азык-түлүк рынокторундагы сунуш факторлоруна жана конъюнктурага жараша болот. Инфляцияга негизги салымды ушул топтун ичинен эң башкысы, Кыргызстанда даярдалган продукттардын, айрыкча эт азыктарынын жана жашылчалардын кымбатташы кошкон. Буга 2017-жылы аталган товарларды өндүрүүнүн жогору эмес – тиешелүүлүгүнө жараша 1,7 жана 1,6 пайызга жакын деңгээлде өсүшү таасир эткен. Дүйнөлүк рыноктордо түптөлгөн

4.1.4-график. Товарлар топтору боюнча керектөө баа индексинин динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

алгылыктуу жагдайдан улам, импорттон көз каранды болгон товардык топтордо баалардын жылдык мааниде төмөндөшү катталган.

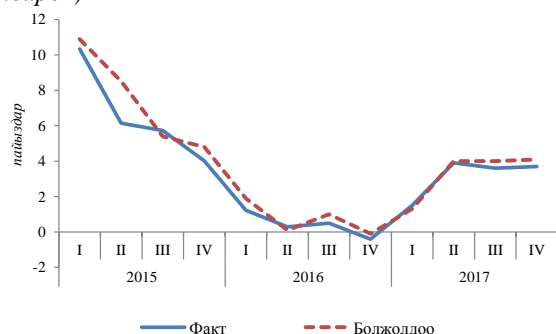
Улуттук валютанын курсунун туруктуу динамикасынын жана орун алган жогору эмес суроо-талаптын алкагында, азык-түлүктөн башка инфляция 2017-жылдын IV чейрегинде орточо түптөлгөн. Көпчүлүк товардык топтордо баалардын өсүшү төмөн болгондугу белгиленген, мында азык-түлүктөн башка инфляцияга көмүр жана күйүүчү-майлоочу материалдар сыяктуу айрым товарлардын кымбатташы жогорулоого ык коюу таасирин тийгизген.

Байкоого алынган чейрек ичинде акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баалардын өсүшү салыштырмалуу жогору бойдон калган, бул негизинен байланыш кызмат көрсөтүүлөрүнө тарифтердин жогорулашы жана тойканалар менен мейманканалардын кызмат көрсөтүүлөрүнө карата баалардын өсүшү менен колдоого алынган.

4.2. Болжолдоону факт менен салыштыруу

4.2.1-график. КБИнин айкын жана болжолдуу мааниси

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

2017-жылдын IV чейрегинде инфляция болжолдонгон көрсөткүчтөн алда-канча төмөн деңгээлде орун алган. Болжолдоолорго ылайык, 2016-жылдын тиешелүү чейрегине салыштырмалуу баанын өсүшү 4,1 пайыз деңгээлинде күтүлгөн эле. Бирок, эл аралык рынокто баанын жана ички суроо-талаптын жогорулатуучу таасиринин болжолдон кыйла төмөн болушунан улам, айкын инфляция 3,7 пайыз чегинде катталган.

5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо

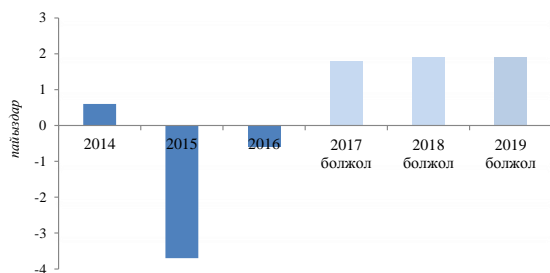
5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө болжолдоолор

5.1.1. Соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн өнүгүүсүн болжолдоо

Россия

5.1.1.1-график. Россия ИДӨсүнүн реалдуу өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: ЭВФ, «Блумберг» маалымат агенттиги, Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлиги

Жакынкы жылдары Россия экономикасында алгылыктуу өсүш арымдары сакталат. 2018-2019-жылдары бара-бара калыбына келип жаткан керектөө суроо-талабы ИДӨнүн өсүшүнө түрткү берген негизги фактордон болушу күтүлүүдө. Ошондой эле экономикалык өсүш ар кандай таасирлер орун албаган шартта өбөлгө түзүүчү акча-кредит саясатына жараша мунайга баанын салыштырмалуу туруктуу болушу менен колдоого алынат.

Керектөө жигердүүлүгүн андан ары калыбына келтирүү 2018-жылы айкын инфляциянын максаттуу көрсөткүчкө жакындашуу үчүн да шарттарды түзөт. Россия Банкы негизги ченди 6-7-пайызга чейин эки жыл аралыгында акырындык менен төмөндөтөрү күтүлүүдө.

Бүтүндөй алганда, Россиянын Экономиканы өнүктүрүү министрлиги 2018-жылга карата 4,7 пайызга өсүшүн болжолдойт.

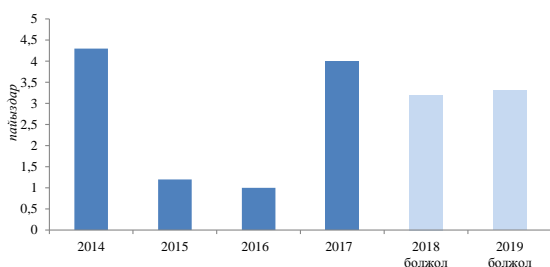
Жумушсуздуктун төмөн деңгээлде сакталышынын жана инфляциянын жылдын акырына карата 2,5 пайызга басаңдашынын, ошондой эле бюджеттик чөйрөнүн кызматкерлеринин айрым категорияларына эмгегине төлөөнү жогорулатуунун алкагында, 2017-жылдын IV чейрегинде реалдуу эмгек акынын өсүшүнүн ыкчамдашы белгиленген, бул керектөө суроо-талабынын андан ары кеңейтилиши үчүн алгылыктуу шарттарды түзүүгө өбөлгө түзөт.

Өлкө экономикасынын 2018-2019-жылдарга карата өсүш арымы 1,9 пайызга чейин (буга чейин күтүлүп жаткан 2,1 жана 2,2 пайыздын ордуна) корректировкаланган.

Казакстан

5.1.1.2-график. Казакстандын реалдуу ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги, эл аралык финансы институттары

Орто мөөнөттүк мезгил ичинде Казакстанда экономиканын алгылыктуу өсүш арымы күтүлүүдө. Экономиканын 2018-2019-жылдарга карата өсүшү тиешелүүлүгүнө жараша 3,2 жана 3,3 пайыз деңгээлде (буга чейин күтүлүп жаткан 3,0 жана 3,4 пайыздын ордуна) болжолдонууда. Кандайдыр бир таасирлердин жоктугунан улам, минералдык ресурстарды казып алуу, өндүрүү жана аны экспорттоо көлөмүн арттыруунун, ички керектөөнү калыбына келтирүүнүн, экономиканы колдоо

мамлекеттик программаларын ишке ашыруунун негизинде колдоого алынат.

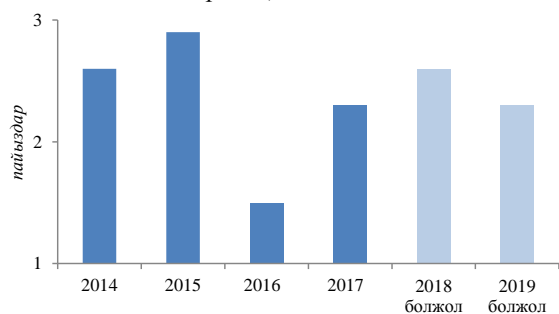
2018-2019-жылдары терс таасирлер жок болгон шартта, инфляциянын өсүш арымдарынын басаңдоо тенденциясы болжолдонууда. Инфляция 5-7 пайыз максаттуу чегинде болоору күтүлүүдө, мында 2018-жылдын I чейрегинде Казакстандагы

инфляцияга ишканалардын айрым акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө тарифтердин кайра каралып чыгышы олуттуу тобокелдик жаратышы мүмкүн.

АКШ

5.1.1.3-график. АКШнын реалдуу ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги

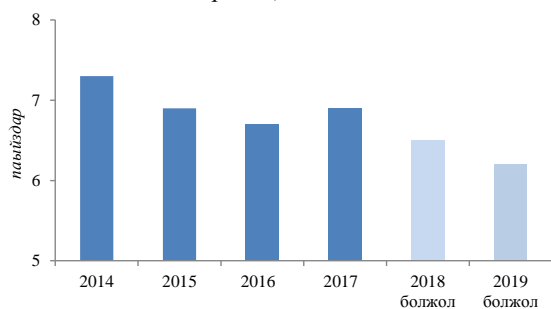
ИДӨсүнүн өсүшү 2018-жылы 2,6 пайызга жакынды түзөрү, ал эми 2019-2020-жылдары 2,3 пайызга чейин басаңдашы күтүлүүдө.

Инфляция жакынкы жылдары эки пайызга жакын деңгээлде чектелет. Жеке керектөөлөргө чыгашалардын базалык индекси болжолдоолорго ылайык жогорулап, 2019-жылга эки пайызга жетиши мүмкүн.

Кытай

5.1.1.4-график. Кытайдын реалдуу ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: Кытай Эл Республикасынын Улуттук статистика бюросу, «Блумберг» маалымат агенттиги

ооздуктоочу таасир тийгизиши ыктымал. Инфраструктурага жана курулуш секторуна инвестициялардын өсүшү басаңдайт. Кытай ИДӨсүнүн 2018-жылы өсүшү кийинки жылдары андан ары басаңдашы менен 6,5 пайызга жакын деңгээлде күтүлөт.

2018-2019-жылдары инфляциянын жогорулашы болжолдонууда, ал 2,2 пайызга жакын деңгээлде белгиленет.

АКШ экономикасынын өсүш арымы бир аз ыкчамдай тургандыгы күтүлүүдө. 2017-жылдын акырында жүргүзүлгөн салык реформалары, эксперттердин баасы боюнча инвестицияга өбөлгө түзүп, бизнес чөйрөсүн кеңейтиши ыктымал. Эмгек рыногундагы жагдайдын жакшыруусу керектөө чыгашаларына алгылыктуу таасир этиши мүмкүн. Дүйнөлүк экономиканын өсүшүнүн болжолдоолорун жогору көздөй кайрадан карап чыгуу сырттан суроо-талап экспортту колдоого алышы ыктымал экендигине көрсөтүп турат. АКШнын

Болжолдоолорго ылайык, Кытай экономикасынын өсүш арымы жакынкы жылдары бир калыпта басаңдай баштайт. Эксперттердин баа берүүсү боюнча, ишканалардын жогорку деңгээлдеги карыздарына жана көмүскө банк секторунун орун алышына байланыштуу финансылык тобокелдиктерди ооздуктоо боюнча чаралар ИДӨнүн өсүшүнө төмөндөтүүчү басым көрсөтөт, бирок ал экономикалык өнүгүү сапатын жакшыртууга өбөлгө түзөт. Айлана-чөйрөнүн булганышы менен күрөшүү өнөр жай өндүрүшүнө

5.2. Орто мөөнөткө каралган болжолдоолор

2017-жылдын IV чейрегине карата тышкы шарттардын жана ички конъюнктуранын өнүгүшү тууралуу болжолдоолор Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын ноябрь айындагы отурумунда бекитилген базалык сценарийге көбүрөөк деңгээлде дал келген.

Алсак, энергия продукциялар рыногунда мунайга баанын өсүүгө ык коюусу сакталып, 2017-жылдын IV чейрегинде Brent маркасындагы мунайга орточо баа бир баррель үчүн 63 АКШ долларына жакын деңгээлде өзгөрүлүп турган, бул 2017-жылдын III чейрегиндеги мунайдын орточо баасынан 20 пайызга жогору. Эксперттердин баа берүүсүнө ылайык, ОПЕК+ алкагында 2018-жылдын акырына чейин мунайды кыскартылган көлөмдө казып алууну узартуу жөнүндө макулдашууга жетишүүнүн негизинде, 2018-2019-жылдары мунайга баа деңгээли бир баррели үчүн 60 АКШ долларга жакын чекте сакталып калат.

2017-жылдын IV чейрегинде дүйнөлүк азык-түлүк рынокторунун динамикасы бүтүндөй алганда туруктуу бойдон калып, ФАО азык-түлүк товарларына баа индекси 2017-жылдын октябрь-декабрь айларында 170-175-пункт чегинде өзгөрүлүп турган. 2018-жыл ичинде (учурдагы маркетингдик жылдын акыры – кийинки маркетингдик жылдын башталышы) дүйнөлүк азык-түлүк рынокторундагы баалар туруктуу бойдон калат. Алсак, рыноктун аналитиктеринин пикири боюнча 2018-жылы ФАО индекси 180 пунктка жакын чекте сакталып калат.

Кыргызстандын соода боюнча өнөктөш-өлкөлөрдүн экономикаларынын өсүшкө ык койгон тенденциясы сакталып жана андан ары бекемделишин улантып келет, бул товарларды чек ара аркылуу өткөрүү режиминин турукташуусу менен бирге акча которуулардын агылып кирүүсүнүн ишенимдүү өсүшүнө жана жергиликтүү продукцияга тышкы суроо-талаптын өсүшүнө өбөлгө түзүүнү улантууга мүмкүндүк берет.

Кыргызстандын экономикасынын түзүмү иштелип чыгуучу болжолдоолордо тышкы сектордун параметрлеринин өзгөчө ролун шарттайт. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторундагы баа динамикасы, Кыргызстандын соода боюнча өнөктөш-өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүү келечектери жана дүйнөлүк экономиканын өнүгүүсүнүн башка маанилүү индикаторлору катары тышкы экономикалык сектордун ушул параметрлери боюнча божомолдор дүйнөлүк изилдөө агенттиктеринин/институттарынын, өлкөлөрдүн расмий органдарынын болжолдоолорунун жана эксперттик баа берүүлөрдүн негизинде келтирилет.

Кыргызстандын соода боюнча өнөктөш-өлкөлөрдөгү экономикалык жигердүүлүк энергия продукцияларынын дүйнөлүк рынокторундагы алгылыктуу конъюнктурадан улам, өсүшкө ык койгон тенденция сакталып келет. 2018-2019-жылдары Россия жана Казакстан экономикаларынын өсүшүнө болжолдоолор 2017-жылдын ноябрь айынын болжолдуу баскычтан олуттуу деле өзгөргөн эмес.

2018 жана 2019-жылдары Россиянын ИДӨсүнүн өсүшү 1,9 пайызга жакын деңгээлде күтүлүүдө. Казакстан экономикасынын өсүшү 3,2 пайызга жакын, ал эми 2019-жылы – 3,3 пайызга жакын деңгээлде күтүлүүдө. Россиядагы жана Казакстандагы инфляция 2018-2019-жылдары максаттуу деңгээлдерге жакын сакталат: Россияда – 4,0 пайызга жакын, Казакстанда – 6,0-7,0 пайыз чегинде түптөлөт.

Ошентип, дүйнөлүк товар рынокторундагы баа динамикасына жана соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдөгү экономикалык өсүш келечектерине баа берүү Кыргызстандын экономикалык өнүгүүсү үчүн алгылыктуу жагдай түзүүнү улантып келет.

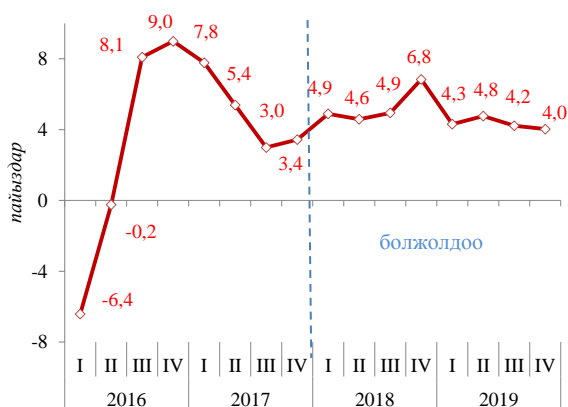
Бюджет-салык саясат жагында белгисиздик деңгээли орто мөөнөткө каралган мезгил ичинде төмөндөөдө. 2017-жылдын алдын ала жыйынтыктары боюнча мамлекеттик бюджеттин тартыштыгы буга чейин күтүлүп жаткан ИДӨнүн 4,7 пайызынын ордуна ИДӨнүн 3,3 пайызга жакынды түзгөн.

2018-жылы тышкы чөйрөнүн өнүгүшүнө жана ички шарттарга баа берүүнү эске алуу менен инфляция орто мөөнөткө каралган мезгил ичинде 5-7 пайыз максаттуу диапазондон ашпайт. Мындай шартта азык-түлүккө жана энергопродукцияларына баанын калыбына келиши инфляциянын негизги драйверинен болот. Мындан тышкары, инфляциялык инерция бюджет-салык саясатынын чаралары, калктын кирешесинин өсүшү, анын ичинде өсүп жаткан акча которуунун эсебинен жана калктын туруктуу инфляциялык күтүүлөрү менен колдоого алынышы уланат.

Кыргызстандын экономикасынын реалдуу сектору 2018-жылы потенциалдуу деңгээлге жакын өсүштү көрсөтөт. Экономикалык өсүштүн учурдагы арымдарынын сакталышы шартында ИДӨнүн терс ажырымы жана ал менен бирге эле 2018-жыл ичинде экономикага дефляциялык таасир бара-бара болбойт, бул Кыргызстандын экономикасынын өсүшүн потенциалдуу деңгээлге чыгарат.

5.2.1.1-график. Реалдуу ИДӨнү болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

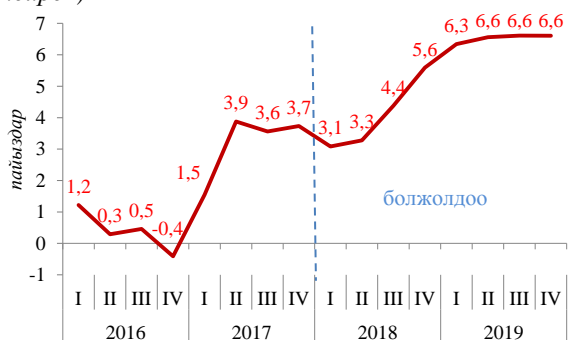
2018-жылы ИДӨнүн реалдуу өсүшү 5,5 пайызга жакын күтүлүүдө, «Кумтөрдү» эске албаганда, өсүш 5,2 пайызга жакынды түзөт. «Кумтөр» алтын кенин казып алуу ишканаларында өндүрүш көлөмүнүн өсүшү 2017-жылдагы иштеп чыгуу деңгээлиндегидей күтүлүүдө. Секторлор боюнча алганда экономикалык өсүш өнөр жай («Кумтөрдү» эске албаганда), айыл чарба сектору, соода жана курулуш тармактары аркылуу колдоого алынат.

2019-жылы реалдуу ИДӨнүн өсүш арымы 4,3 пайыз чегинде калыптанат, «Кумтөрдү» эске албаганда, өсүш 5,5 пайызга жакынды түзөт.

Базалык сценарийдеги инфляция орто мөөнөттүк мезгил аралыгында максаттуу диапазондун чегинде сакталат. 2018-жылы инфляциянын орточо деңгээли (бир мезгилге карата) 4,0 пайызга жакын (2018-жылдын декабрь айы/2017-жылдын декабрь айына карата – 5,0 пайызга жакын) күтүлүүдө. 2019-жылы инфляциянын орточо мааниси 6,2 пайызга жакынды түзөт.

5.2.1.2-график. Инфляцияны болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

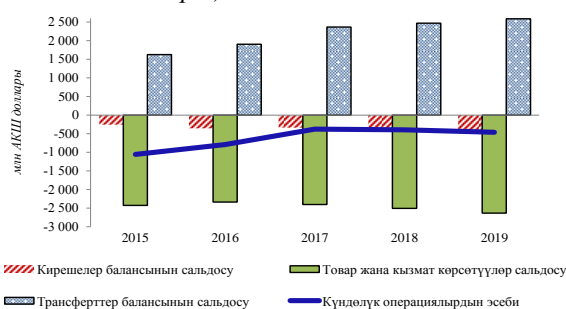

Дүйнөлүк товарлар рынокторунда баанын калыбына келишинин жана өсүп жаткан чогуу алгандагы суроо-талаптын алкагында инфляциянын төмөндөөгө ык койгон трендге өтүүсүн күтүү дагы деле сакталууда, орто мөөнөттүк келечекте баа динамикасы өсүштү көрсөтүп, инфляциянын максаттуу маанилеринин (5-7 пайыз) чегинде калыптанат.

2018-2019-жылдарга төлөм теңдемине болжолдоолор¹.

2018-жылы соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдүн экономикаларынын өнүгүүсү боюнча алгылыктуу күтүүлөр жана өлкө экономикасынын өсүшү Кыргыз Республикасынын тышкы секторунун өнүгүүсүнүн аныктоочу факторлорунан болот. Улуттук банктын баа берүүсү боюнча, күндөлүк эсеп тартыштыгы 2018-жылы ИДӨгө карата 5,5 пайызды түзөт, бул нарктык мааниде алганда 394,6 млн АКШ доллар чегинде түптөлөт (көбөйүү – 2017-жылга салыштырганда 5,0 пайызга). Болжолдоого алынган мезгил ичинде экспорттун импортко салыштырганда кыйла өсүшү, ошондой эле эмгек мигранттарынын акча которуусунун көбөйүүсү күтүлүүдө.

5.2.1.3-график. Күндөлүк операциялар эсеби боюнча болжолдуу маалыматтар (млн АКШ доллары)

2018-жылы экспорт көлөмүнүн 7,2 пайызга жогорулоосу болжолдонууда.

Жергиликтүү продукцияга тышкы суроо-талаптын өсүшүнүн, ошондой эле ЕАЭС алкагында соода шарттарына ыңгайлашуусунун таасири астында, жыл жыйынтыгы боюнча алтынды эске албаганда экспорттун өсүшү 14,7 пайыз деңгээлде күтүлүүдө. Муну менен бирге, «Кумтөр» алтын кенинде алтынды казып алуу көлөмүнүн 2017-жылга салыштырмалуу төмөндөшү

алтынды экспорттоо көлөмүнүн 3,3 пайызга кыскарышынын себебинен болот.

Өлкө экономикасынын болжолдонуп жаткан өсүшүнүн алкагында, Улуттук банктын баа берүүсүн боюнча 2018-жылы импорттун өсүшү 5,9 пайызды түзөт. ОПЕК өлкөлөрү менен ага кирбеген өлкөлөрдүн ортосунда мунай казып алууну чектөө келишимин пролонгациялоого байланыштуу 2018-жылы мунай заттарга дүйнөлүк баанын жогорку деңгээлде күтүлүп жаткан сакталышы мунай зат импортунун нарктык көлөмүнүн артышына өбөлгө түзөт. Башка товарлардын импортунун өсүшү 4,0 пайыз деңгээлде күтүлүүдө.

Россия жана Казакстан экономикаларынын алгылыктуу өсүш арымдары, ошондой эле алардын валюта рыногундагы туруктуулук жеке трансферттердин келип түшүү көлөмүнө оң таасирин тийгизет. Натыйжада, жеке трансферттердин таза агылып кирүүсүнүн өсүшү 2017-жылдын деңгээлинен 6,8 пайызга жогору күтүлүүдө.

2018-жылы күндөлүк эсеп тартыштыгынын жогорулашы капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсүнүн көбөйүүсүнүн эсебинен каржылоонун өсүшүн шарттайт. 2018-жылы эсеп көрсөткүчтөрүнүн динамикасына Кыргыз Республикасынын Россия Федерациясынын алдындагы 240,0 млн АКШ доллар өлчөмүндөгү карызын бир жолку эсептен чыгаруу суммасы таасир этет. Финансылык эсеп боюнча капиталдын агылып кирүүсү «тике инвестициялар» статьясы боюнча күтүлүүдө. «Башка инвестициялар» статьясы боюнча сальдо россия кредитин эсептеп чыгаруудан улам, мамлекеттик сектордун чет өлкө милдеттенмелеринин кыскарышынын таасири астында терс калыптанат. Буга чейин тартылган кредиттер боюнча төлөмдөр көлөмүнүн көбөйүү тенденциясы сакталууда, бул 2017-жылга салыштырганда жеке сектордун кредиттери боюнча таза агылып чыгуусунун жогорулашын шарттайт.

¹Болжолдоо Улуттук банктын кошумча баа берүүсүн эске алуу менен түзүлгөн

5.2.1.4-график. Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча болжолдуу маалыматтар

(млн АКШ доллары)

Күндөлүк трансферттердин оң динамикасынын сакталышы, импорттун экспортко салыштырганда кыйла өсүшү күндөлүк операциялар эсебинен ИДӨгө карата 6,2 пайыз өлчөмүндө калыптанышын шарттайт. ЕАЭСтин алкагында интеграциялык процесстердин андан ары өнүгүшүнүн фонунда тышкы суроо-талаптын күтүлүп жаткан өсүшү экспорттун 3,4 пайызга көбөйүшүнө өбөлгө түзөт. Өлкө экономикасынын өсүүгө ык койгон тенденциясынын сакталышы импорттун 4,5 пайызга көбөйүшүнө алып келет. Ошентип, соода балансынын тартыштыгынын жогорулоосу 5,4 пайыз деңгээлинде күтүлөт.

Россия жана Казакстандын экономикаларынын өсүшү жеке трансферттердин агылып кирүү көлөмүнө алгылыктуу таасир тийгизет, алардын өсүш арымы 7,3 пайыз деңгээлде түптөлөт.

Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсүнүн көбөйүүсү күтүлүүдө, ал боюнча келип түшүүлөрдүн олуттуу бөлүгү тике чет өлкө инвестициялардын агылып кирүүсү, ошондой эле кредиттердин мамлекеттик секторго келип түшүүсү камсыздайт. Жеке сектор тарабынан кредиттерди тейлөө көлөмүнүн өсүүгө ык койгон тенденциясы сакталууда.

2019-жылы төлөм теңдеминин жалпы сальдосу 41,6 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң сальдодо болжолдонууда. Товарлар менен кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун ордун эл аралык камдык активдер менен жабуу 4,3 айды түзөт.

2018-2019-жылдарга карата иштелип чыккан Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеминин болжолдоосунда төмөнкүдөй тобокелдиктер сакталууда:

- «Кумтөр» алтын кенин казып алууга байланыштуу тобокелдиктер;
- мунай менен алтынга дүйнөлүк баанын өзгөрүлмөлүүлүгү;
- соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдө экономикалык жагдайдын начарлоосу;
- товарларды чек ара аркылуу өткөрүүдө коңшу өлкөлөр менен мүмкүн болуучу чектөөлөр;
- пландаштырылган чет өлкө кредиттер көлөмүнүн мамлекеттик сектордо толук өздөштүрүлбөшү;
- соода боюнча негизги өнөктөш-өлкөлөрдүн алмашуу курсунун өзгөрүлмөлүүлүгү.

Ошентип, 2018-жылдын жыйынтыгы боюнча төлөм теңдеминин сальдосу 98,5 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң күтүлүүдө, мында товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун эл аралык камдык активдеринин¹ ордун жабуу критерийи импорттун 4,3 ай деңгээлинде болжолдонууда.

Бүтүндөй алганда 2018-жылы экономикалык абалдын өнүгүү тенденциялары 2019-жылы да экономиканын туруктуу өнүгүүсүнө алгылыктуу өбөлгөлөрдү түптөйт.

¹Эл аралык валюта фондусунун методологиясына ылайык, эл аралык камдык активдерге конвертациялануучу валюталардагы (АКШ доллары, евро, фунт стерлинг, япон йенасы, швейцария франкы, австралия доллары жана канада доллары) гана активдер киргизилген.

1-тиркеме. Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр

(эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек ичинде)

		2015				2016				2017			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1. Сууро-талап жана сунуш¹													
<i>(эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, реалдуу өсүш арымы)</i>													
Номиналдык ИДӨ, чейрек ичинде	млн сом	80 778,2	94 092,2	123 446,1	132 172,9	79 596,7	101 100,4	134 734,5	142 595,8	86 143,1	107 752,2	141 088,6	158 338,1
ИДӨ	%	7,4	7,0	5,8	-1,8	-6,4	-0,2	8,1	9,0	7,8	5,4	3,0	3,4
Кумторду эске албаганда, ИДӨ	%	2,8	4,3	5,3	6,1	0,5	1,4	5,0	5,9	3,9	2,5	4,3	6,7
Ички керектөө	%	1,7	-2,0	-0,5	-1,3	0,4	3,8	2,0	1,4	0,2	0,7	2,3	
Инвестициялар	%	19,6	11,8	-5,3	-16,3	-5,3	2,7	0,1	2,3	-14,2	0,0	5,0	
Таза экспорту	%	-2,9	-1,6	-28,5	-29,8	8,8	3,5	-15,9	-27,2	-23,5	-13,9	2,5	
<i>ИДӨнүн өндүрүүсү:</i>													
Айыл чарба	%	1,0	2,5	8,6	5,8	0,3	2,5	2,3	6,6	1,5	1,0	0,6	7,5
Өнөр жай	%	24,9	24,4	7,4	-36,5	-27,7	-10,6	30,9	30,9	35,5	27,4	7,8	-6,1
Курулуш	%	-0,5	5,8	8,4	34,5	4,0	8,8	8,0	7,6	0,0	8,3	5,7	9,6
Кызмат көрсөтүү	%	3,0	3,2	3,3	4,6	2,1	1,5	4,5	3,4	0,5	-0,4	2,0	5,0
анын ичинде соода жүргүзүү	%	3,5	3,4	-0,4	-2,6	5,0	5,3	11,6	7,0	3,9	4,0	4,5	8,3
2. Баалар²													
Керектөө баа индекси (КБИ)	%	110,3	106,1	105,7	104,0	101,2	100,3	100,5	99,6	101,5	103,9	103,6	103,7
Керектөө баа индекси (КБИ), мезгилдин акырына карата жылдык мааниде	%	108,5	104,5	106,4	103,4	100,5	101,3	99,7	99,5	102,8	104,1	103,3	103,7
Базалык КБИ	%	109,7	107,6	106,5	105,2	103,0	101,8	101,0	99,9	100,3	101,3	101,9	102,1
<i>КБИ, товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн негизги топтору боюнча:</i>													
Азык-түлүк товарлары	%	111,9	103,6	102,2	97,5	93,6	92,3	93,8	94,4	98,8	104,7	103,8	102,7
Азык-түлүктөн башка товарлар	%	112,2	110,4	109,0	111,6	111,7	110,8	110,0	102,4	101,3	101,2	101,3	103,4
Алкоголдук ичимдиктер, тамеки	%	109,5	108,9	110,1	111,8	108,5	107,6	105,3	106,5	105,7	102,8	102,3	103,3
Тейлөө	%	106,0	106,9	107,4	106,6	106,5	105,2	104,6	104,4	106,9	107,1	108,3	107,7
<i>КБИ, мүнөздөмөсү боюнча классификациялоо:</i>													
Акциздик товарлар	%	111,4	109,0	107,7	109,4	110,0	109,6	108,3	105,4	106,1	103,4	102,7	103,7
Жөнгө салынуучу баа	%	116,9	114,9	117,9	122,1	109,6	109,3	105,2	99,8	98,7	99,4	99,7	100,2
Инфляциянын рыноктук деңгээли	%	106,3	106,9	107,4	107,8	107,8	106,4	105,5	104,2	104,2	104,0	104,6	105,9
3. Тышкы сектор³													
<i>(ИДӨ карата пайыздарда)</i>													
Соода балансы	%	-37,1	-37,7	-36,4	-34,3	-35,4	-37,2	-35,2	-32,4	-31,3	-29,5	-32,0	-32,8
Күндүлүк операциялар эсеби	%	-18,7	-21,1	-21,2	-16,2	-14,1	-15,1	-12,3	-12,0	-9,7	-6,8	-5,6	-5,2
Товарлар жана кызмат көрс. экспорту	%	44,1	40,8	39,1	37,9	38,3	38,2	38,8	37,1	37,7	38,6	37,6	38,1
Товарлар жана кызмат көрс. импорту	%	86,0	83,4	79,3	75,1	75,8	77,7	76,4	72,6	71,7	70,1	70,7	71,6
4. АКШ долларынын алмашуу курсу (бир мезгилдин акырына карата)													
	сом	63,8736	62,0788	68,8359	75,8993	70,0158	67,4860	67,9346	69,2301	68,6069	69,1367	68,6585	68,8395
5. Монетардык сектор													
<i>(эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, өсүш арымы)</i>													
Улуттук банктын эсептик чени, мезгилдин акырына карата	%	11,00	9,50	10,00	10,00	8,00	6,00	6,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00
"Овернай" депозити боюнча чен, мезгилдин акырына карата	%	5,00	3,00	4,00	4,00	1,00	0,50	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
"Овернай" кредити боюнча чен, мезгилдин акырына карата	%	14,00	12,00	12,00	12,00	10,00	7,50	7,25	6,25	6,25	6,25	6,25	6,25
Банктар аралык кредит рыногундагы орточо алынган пайыздык чендер, чейрек ичинде	%	10,28	10,02	7,14	9,66	10,50	2,70	3,76	2,32	2,08	1,65	2,33	2,19
<i>анын ичинде:</i>													
РЕПО бүтүмдөрү боюнча	%	10,50	9,96	7,14	9,45	9,44	1,59	1,76	1,61	1,56	1,50	2,19	2,14
улуттук валютада кредиттер боюнча	%	15,00	18,00	-	11,62	13,25	7,84	4,11	2,67	2,11	3,10	5,06	6,50
чет өлкө валютасында кредиттер боюнча	%	1,41	-	-	-	-	-	-	2,0	-	4,00	-	1,25
7 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	11,00	9,50	9,67	10,00	2,18	1,44	0,27	0,24	0,61	2,81	1,44	2,79
28 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	-	-	-	-	-	-	-	-	1,14	4,08	2,94	4,85
91 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,00	5,00
Акча базасы	%	-16,2	-9,5	-4,3	4,0	17,2	16,7	20,5	27,6	23,3	21,8	22,6	16,9
Банктардан тышкары акчалар (M0)	%	-19,9	-15,7	-7,0	2,3	17,5	18,6	20,6	30,5	28,0	25,1	25,4	21,8
Акча топтомуну (M1)	%	-17,7	-14,3	-5,6	1,7	21,0	25,5	29,4	38,6	31,7	25,9	24,4	21,0
"Тар" мааниде колдонулуучу акча массасы (M2)	%	-13,2	-13,6	-5,7	-0,1	17,2	25,8	31,5	40,3	36,2	28,8	27,8	23,7
Акча массасы (M2X)	%	0,9	0,5	10,0	14,9	13,1	16,7	15,2	14,6	21,7	19,8	19,1	17,9

¹ Улуттук Статистика Комитетинин маалыматы боюнча Кыргыз Республикасынын Улуттук Банктын эсептик көрсөткүчтөрү

² Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

³ ИДӨгө карата катыш акыркы төрт чейректи камтыган өзгөрүмдө жылдык маалыматтардын негизинде эсептелген. IV - чейректин алдын ала алынган маалыматтары.

2-тиркеме. Глоссарий

Базалык инфляция – бул, баанын кыска мөөнөттүү, түзүмдүк жана сезондук өзгөрүүлөрүн эске албаган инфляция: инфляция көрсөткүчүн эсептөөдөн сезондук же тышкы факторлорго жана административдик-белгиленген тарифтерге шартталган, товарларга баанын өсүшү алынып салынат.

Мамлекеттик казына векселдери – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн кыска мөөнөттүү (3, 6 жана 12 айлык) дисконттук мамлекеттик баалуу кагаздары. Финансы министрлиги МКВлардын эмитенти болуп саналат. МКВларды жайгаштыруу Улуттук банк тарабынан өткөрүлгөн аукциондор аркылуу жума сайын ишке ашырылат. Аукциондорго катышуу укугуна тике катышуучулар ээ. Юридикалык жактар сыяктуу эле, жеке адамдар да Кыргыз Республикасынын МКВларынын ээси боло алышат. Чет өлкө инвесторлорунун МКВлар рыногуна кирүү мүмкүнчүлүгү чектелген эмес. МКВлардын экинчилик рыногундагы бүтүмдөр Улуттук банктын автоматташтырылган тоорук системасы аркылуу жүзөгө ашырылат, ал катышуучуларга МКВларды өз жумуш ордуларынан сатып алуу/сатуу боюнча операцияларды ишке ашырууга мүмкүнчүлүк берет.

Мамлекеттик казына облигациялары – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн пайыздык кирешеси (купон) жана жүгүртүү мөөнөтү 1 жылдан жогору болгон узак мөөнөттүү мамлекеттик баалуу кагаздар. Финансы министрлиги МКОнун эмитенти болуп саналат. Улуттук банк, МКОнун чыгарылыштарын тейлөө боюнча башкы агенти болуп саналат.

Акча базасы – Улуттук банктын жүгүртүүгө чыгарылган нак акчалар боюнча милдеттенмеси жана Улуттук банктын башка депозиттик корпорациялар алдындагы улуттук валютадагы милдеттенмеси.

Акча топтому – ликвиддүүлүк деңгээли боюнча классификацияланган акча массасы: M0; M1; M2; M2X.

M0 – банктардан тышкаркы нак акча.

M1 – M0 + резиденттердин улуттук валютадагы которулма депозиттери.

M2 – M1 + резиденттердин улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттери.

M2X – M2 + резиденттердин чөт өлкө валютасындагы эсептешүү (күндөлүк) эсептери жана депозиттер.

M2X акча топтомуна камтылган депозиттер – жеке адамдардын жана юридикалык жактардын депозиттери, ошондой эле башка финансы-кредиттик мекемелердин депозиттери, мында Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттери алынып салынат.

Башка депозиттик корпорациялар – борбордук банктан башка, бардык финансы-корпорациялар-резиденттер, финансылык ортомчулук алардын ишинин негизги түрү болуп саналат жана алар кеңири мааниде колдонулуучу акча массасынын (M2X) улуттук аныктамасына камтылган милдеттенмелерди чыгарышат.

Долларлаштыруу – өздүк улуттук валютага ээ өлкөнүн ички акча жүгүртүүсүндө АКШ долларынын кеңири колдонулушу.

Инфляция - белгилүү бир убакыт аралыгында баалардын жалпы деңгээлинин өсүш тенденциясы, ал товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр куржунунун үй чарбаларынын керектөө чыгашаларынын түзүмүндө салмактанып алынган наркын эсептөөнүн

негизинде өлчөнөт. Кыргыз Республикасында инфляция деңгээлин мүнөздөгөн көрсөткүчтөн болуп керектөө баа индекси саналат.

Номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси (НЕАК) – бул, номиналдуу алмашуу курсунун салмактанып алынган орточо маанисин түшүндүрөт. Анда өлкөдө кароого алынып жаткан мезгил ичинде орун алып турган баанын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдөгү баага карата өзгөрүү тенденциясы эске алынбайт.

Керектөө баа индекси – керектөөчүлөр тарабынан өндүрүштүк эмес максатта сатылып алынган товарлар жана кызматтар топтомунун наркынын өзгөрүүсү чагылдырылат. Бул көрсөткүч инфляцияны өлчөө ыкмаларынын бири болуп саналат, ал калк тарабынан керектелген негизги товарлар куржунунун баасына салыштырууга негизденген жана чогуу алгандагы керектөөдө бул товарлардын салыштырма салмагына ылайык салмактанып алынган.

Реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси (РЭАК) – бул, номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун, соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө орун алып турган баанын салыштырмалуу өзгөрүүсүнө ылайык келген өлчөмгө корректировкаланган орточо салмактанып алынган маанисин түшүндүрөт. РЭАК өлкө валютасынын соода боюнча алдыңкы өнөктөш өлкөлөрдүн валюталарына карата салмактанып алынган айкын алмашуу курстарын эсептөөнүн негизинде аныкталат.

Ноталар – бул, Улуттук банк тарабынан жүгүртүүгө чыгарылган дисконттук баалуу кагаздар. Улуттук банктын Акча-кредиттик жөнгө салуу комитетинин чечими боюнча, ноталар 7 күндөн 364 күнгө чейинки мөөнөткө чыгарылат. Ноталар боюнча максималдуу кирешелүүлүк аукцион өткөрүлгөн күнгө карата аныкталган эсептик ченге барабар белгиленет.

Репо операциялары – келечекте белгилүү бир күнү, алдын ала макулдашылган баада кайра сатуу/сатып алуу милдеттенмеси менен экинчилик рыногунда мамлекеттик баалуу кагаздарды сатып алуу/сатуу операциясы.

Төлөм теңдеми – резиденттер жана резидент эместер ортосунда белгилүү бир мезгил ичинде ишке ашырылган экономикалык операциялардын суммардык түрүн чагылдырган отчет.

Төлөм теңдеминин сальдосу – чет өлкөлөрдөн түшүүлөр менен чет өлкөлөргө төлөмдөр ортосунда келип чыккан айырма.

Соода балансынын сальдосу – экспорттун жана импорттун наркынын ортосунда келип чыккан айырма.

Эсептик чен – бул, акча кредит саясатынын инструменти, ал борбордук банк тарабынан белгиленген пайыздык ченди жана экономикада акча ресурстарынын наркын аныктоодо негизги багыт берүүчү катары кызмат кылат.

3-тиркеме. Кыскартуулардын тизмеси

АКШ	Америка Кошмо Штаттары
ЕАЭБ	Евразия экономикалык биримдиги
ЕБ	Европа бирлиги
ЕББ	Европа борбордук банкы
ИДӨ	ички дүң өнүм
КБИ	керектөө баа индекси
КММ	күйүүчү-майлоочу материалдар
КР	Кыргыз Республикасы
МКВ	Мамлекеттик казына векселдери
МКО	Мамлекеттик казына облигациялары
НЭАК	номиналдуу эффективдүү алмашуу курсу
ОПЕК	Мунайды экспорттоочу өлкөлөр уюму
РЭАК	реалдуу эффективдүү алмашуу курсу
Улуттук банк	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы
УСК	Улуттук статистика комитети
ФОб	экспортер өлкөнүн чек арасындагы баа (free on board)
ФРС	АКШнын Федералдык резерв системасы (Federal Reserve System)
FAO (FAO)	Бириккен улуттар уюмунун азык-түлүк жана айыл чарба уюму (Food and Agricultural Organisation of the United Nations)